

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

Eveliina Laurinantti

”NORMAALIA SUOMALAISTA UNELMAA”

Kymenlaaksolaisten vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvien nuorten elämäntyyli ja hyvinvointi

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

LAURINANTTI, EVELIINA

”NORMAALIA SUOMALAISTA UNELMAA”

Kymenlaaksolaisten vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvien nuorten elämäntyö ja hyvinvointi

Opinnäytetyö

75 sivua + 6 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Merja Hautalainen

Toimeksiantaja

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Joulukuu 2010

Avainsanat

elämäntyö, hyvinvointi, nuoruus, Voi hyvin nuori -hanke

Tämä opinnäytetyö on tehty osana Voi hyvin nuori -hanketta, joka pyrkii tarkastelemaan nuorten hyvinvointia ja pahoinvointia positiivista näkökulmaa korostaen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvien nuorten elämäntyötä sekä tekijöitä, jotka tuottavat hyvinvointia heidän arjessaan. Hyvinvoinnin selvittämiseksi tutkimisen kohteena olivat kohderyhmän nuorten elämäntyöt ja -tavat. Nuorten aikuisten tilanteeseen vaikuttaa tällä hetkellä Kymenlaaksossa taloudellinen rakennemuutos ja hankkeen tekemä tutkimus auttaa reagoimaan tähän muutokseen. Alueelliset erityispiirteet luovat mahdollisuuden tuottaa kansallisestikin merkittävää tietoa, joten hanke tulee hyödyttämään siten sekä Kymenlaakson palvelujen kehittämistä että kansallista hyvinvointia.

Tutkimus on kvalitatiivinen, ja siinä on käytetty teemahaastattelumenetelmää. Tutkimuksessa käytettiin valmiiksi laadittua teemahaastattelurunkoa, jossa oli 16 teemaa. Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvää nuorta Kouvolan alueelta. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Haastateltavien elämäntyöt olivat suurilta osin yhteneviä. Monien haastateltavien elämäntyöissä ilmeni työllistymisen vaikeuksia tai vaikeuksia saada opiskelupaikkaa. Merkittävimpänä hyvinvointia tuottavana tekijänä haastatteluista nousivat sosiaaliset suhteet. Tulevaisuuden elämäntyön toivottiin eroavan tämän hetkisestä elämäntyöstä. Yleisimmin tulevaisuudelta toivottiin omaa perhettä, taloa sekä työtä. Ajatuksiinsa ja toiveissaan suurin osa haastateltavista oli edellä mainittujen seikkojen valossa hyvin integroituneita, vaikka nykyinen elämäntyö ei välttämättä täysin integroitunut ollutkaan. Kaksi haastateltavaa ei ollut integroitunut edes ajatusten tai arvojen tasolla. Tämä näkyi perinteisten arvojen, kuten avioliiton tai perheen perustamisen vastustamisena. Haastateltavien usko omaan voimavaroihinsa oli vahva, ja tulevaisuuden haaveet toivottiin saavutettavan omien voimavarojen avulla.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

LAURINANTTI, EVELIINA

“NORMAALIA SUOMALAISTA UNELMAA”

Welfare and Life Style of Young People with Difficulties
to Stick to Education or Labor Market Living at Kymen-
laakso Area

Bachelor's Thesis

75 pages + 6 pages of appendices

Supervisor

Merja Hautalainen, Senior Lecturer

Commissioned by

Kymenlaakso University of Applied Sciences

March 2010

Keywords

lifestyle, welfare, youth, Voi hyvin nuori -project

This study was made as a part of Voi hyvin nuori -project that seeks to examine the welfare and sickness of young people emphasising a positive point of view. The aim of this study was to find the life style of young people who have difficulties to stick to education or labor market as well as the factors that generate wealth in their everyday life. Finding out the welfare of the target group it was necessary to study target groups' life style as well as their way of living. An economic structural change affects the young adults' situation at the moment in Kymenlaakso and the study made by the project helps to react to this change. The regional special characteristics create the possibility to produce even nationally significant information so the project will benefit both the developing of the services in Kymenlaakso and national welfare thus.

The study is qualitative and the empirical research method has been used in it. In the study there was a pre-drawn up thematic interview outline which contains 16 themes. The interviewees of the study were eight young people who had difficulties to stick to education or labor market and were living in the area of Kouvola. All the material from the interviews has been analyzed by categorizing it to different themes.

The interviewees' life styles were congruent in many ways. There were difficulties in employment or getting study place in many interviewees' lifestyles. The most significant factor which produces welfare to interviewees' lives was social relations. It was hoped that the life style of the future was differing from the present. The most common wish of interviewees was to have an own family, house and work in the future. Most interviewees were well integrated in their thoughts and their wishes in the light of the above mentioned points even if the present life style was not totally integrated. Two interviewees were not integrated even at the level of the thoughts or values. This was seen as the resistance to the traditional values such as marriage or the establishment of the family. The interviewees' believes in their own resources were strong and it was hoped that they would reach the dreams of the future with the help of own resources.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	VOI HYVIN NUORI -HANKE	7
	2.1 Hankkeen tavoite	7
	2.2 Opinnäytetyön tavoite	8
3	ELÄMÄNTAPA	8
4	ELÄMÄNTYYLI	9
5	HYVINVOINTI JA ONNELLISUUS	14
	5.1 Eräitä hyvinvoinnin teoreettisia kuvauksia	14
	5.2 Subjektiivinen hyvinvointi	16
	5.3 Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys	17
	5.4 Eräitä onnellisuuden teoreettisia kuvauksia	18
6	HYVINVOINTI PÄÄKAUPUNKISEUDULLA	19
7	HYVINVOINTI KYMENLAAKSOSSA	21
8	LAPSUUS JA NUORUUS	26
	8.1 Nuoresta aikuiseksi	28
	8.2 Nuoren integraatio yhteiskuntaan	30
9	KOULUTUKSESTA TAI TYÖMARKKINOILTA SYRJÄYTYMINEN	32
10	TYÖVOIMAN PALVELUKESKUS	35
11	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	36
	11.1 Tutkimuskysymykset	36
	11.2 Tutkimusmenetelmä	38
	11.2.1 Aineistonkeruumenetelmä	38
	11.2.2 Analyysitapa	38
12	TUTKIMUSPROSESSI	39

13 NUOREN AIKUISEN ELÄMÄNTYYLI JA SIIHEN LIITTYVÄT VOIMAVARATEKIJÄT

41

13.1 Lapsuus	41
13.2 Elintaso (having)	45
13.3 Yhteisyyssuhteet (loving)	47
13.4 Itsensä toteuttaminen (being)	49
13.5 Elämän ilot ja vaikeudet	52

14 NUOREN AIKUISEN HYVINVOINTI TULEVAISUUDESSA

53

14.1 Tulevaisuudenkuva	53
14.2 Yhteiskunta	55
14.3 Sosiaaliset suhteet	58
14.4 Omat voimavarat	58

15 POHDINTA

59

15.1 Tutkimuksen päätulosten tarkastelua	59
15.1.1 Nuorten elämäntyylit	59
15.1.2 Nuoren aikuisen elämäntyyliin ja -tapaan liittyvät voimavaratekijät ja niiden puutteet	62
15.1.3 Nuoren aikuisen hyvinvointi tulevaisuudessa	63
15.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	65
15.3 Jatkotutkimuskysymykset	68

LÄHTEET

69

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa-anomus Työvoiman palvelukeskukselle
- Liite 2. Tutkimuslupa Työvoiman palvelukeskukselta
- Liite 3. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhtenä osuutena Voi hyvin nuori -hanketta. Voi hyvin nuori -hankkeen tavoitteena on tarkastella nuorten hyvinvointia positiivisena itsenäisenä käsitteenä. Tämä on poikkeuksellista, sillä nykyisin hyvinvoinnin tutkimus on pääsääntöisesti hyvinvoinnin puutteen ja erilaisten sosiaalisten ongelmien ja terveysongelmiensa sekä syrjäytymisen tarkastelua. Hanke etsii malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. (Voi hyvin nuori -hanke etsii malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen 2009.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan laitoksen osuus Voi hyvin nuori -hankkeen alkuvaiheessa oli tehdä seitsemän opinnäytetyötä seitsemästä eri kohderyhmästä, iältään alle 30-vuotiaista nuorista. Opinnäytetöiden tavoitteena oli selvittää Kymenlaaksossa asuvien nuorten elämäntyyliä sekä niitä tekijöitä, jotka synnyttävät hyvinvointia kohderyhmän arjessa. Tämän selvittämiseksi tutkimisen kohteena olivat nuorten elämäntyyli ja -tavat. Elämäntyyliä ja hyvinvointia tutkitaan haastateltavan subjektiivisesta näkökulmasta. Tämä toimii myös koko hankkeen lähtökohtana.

Hyvinvoinnin ja elämäntyylin selvittämisen spesifioimiseksi sekä mahdollisimman laaja-alaisen tiedon saamiseksi jaettiin nuoret seitsemään eri kohderyhmään. Kohderyhmiksi muodostuivat nuoret lapsettomat parit (Harri Nuutinen), työelämässä menestyvät nuoret (Markku Kokko), maahanmuuttajanuoret (Paula Kekki), koulutusvaiheessa olevat nuoret (Kaisa Vainonen), Aliupseerikoulusta ja Reserviupseerikoulusta valmistuneet nuoret (Hannemari Toivanen), nuoret perheen perustaneet parit, joilla on pieniä lapsia (Riina Tähti) sekä oma kohderyhmäni vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvät nuoret.

Kaikki eri ryhmistä tehdyt opinnäytetyöt pohjautuvat samaan yhteisesti määriteltyyn teoreettiseen ja tutkimukselliseen viitekehykseen. Erot töissä syntyvät kohderyhmien erilaisuudesta ja haastattelujen analyysien tuloksista. Tutkimustulokset ovat kuitenkin vertailukelpoisia toistensa kanssa, koska ne jakavat saman teoreettisen viitekehyksen, saman tutkimusstrategian ja tutkimusmenetelmän.

Aineisto kerättiin teemahaastattelua käyttäen. Materiaali analysoitiin teemoittelemalla. Opinnäytetyön tekeminen oli toisaalta tiivistä ryhmätyöskentelyä ja keskustelua Moodle-oppimisympäristössä. Itsenäinen työskentely taas koostui teorian tiedon etsimi-

sestä ja kirjoittamisesta sekä haastatteluista ja analysoinnista. Lisäksi jokainen ryhmän jäsen perehtyi omaan kohderyhmäänsä.

Kiinnostuin tutkimaan opinnäytetyössäni nuorten elämäntyyliä ja hyvinvointia saatua-
ni tiedon mahdollisuudesta tehdä Voi hyvin nuori -hankkeeseen liittyvä opinnäytetyö
lehtori Tuomo Paakkoselta. Valitsin kohderyhmäkseni vaikeasti koulutukseen tai
työmarkkinoille kiinnittyvät nuoret, sillä itseäni kiinnosti näkökulma hyvinvointia
tuottavista tekijöistä sekä positiivisuuden korostamisesta, sillä koin aiempien kohde-
ryhmästä tehtyjen tutkimusten painottuvan vaikeuksien ja hankaluuksien tutkimiseen.
Kiinnostuinkin aiheesta juuri siitä syystä, että toivoin sen korostavan jokaisen ihmisen
elämässä esiintyviä positiivisia puolia ja voimavaroja.

Opinnäytetyöhön on haastateltu kahdeksaa vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille
kiinnittyvää nuorta, jotka olivat iältään 16–28-vuotiaita. Hankin haastateltavat kahden
yhteistyötahon kautta. Toinen yhteistyötahoni oli Työvoiman palvelukeskus. Toista
yhteistyötahoa ei ole tässä opinnäytetyössä nimetty yhteistyötahon omasta toiveesta ja
haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi.

2 VOI HYVIN NUORI -HANKE

2.1 Hankkeen tavoite

Voi hyvin nuori -hankkeella selvitetään nuorten integroitumista yhteiskuntaan. Hanke
selvittää, millainen on nuorten sosiaalistumisprosessi sekä miten prosessi on yksilöllii-
nen, ryhmäkohtainen, vakio, pysyvä ja muuttumassa. Samalla selvitetään, ovatko sosi-
aalistumisen mahdollisuudet sekä väylät lisääntymässä vai kaventumassa. (Voi hyvin
nuori -hanke etsii malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen 2009.) Voi hyvin nuori -
hanke keskittyy vähäiselle huomiolle jääneisiin nuoriin aikuisiin sekä heidän mahdol-
lisuuksiinsa kiinnittyä yhteiskuntaan tuottavina jäseninä. Erityisen kiinnostuksen koh-
teena hankkeessa ovat hyvinvoinnin rakenteet. (Kymenlaakso nuorten asialla 2010.)

Nuorten aikuisten tilanteeseen vaikuttaa tällä hetkellä Kymenlaaksossa taloudellinen
rakennemuutos. Vaikutukset kohdistuvat eri ryhmiin kuten koulutus- ja ikäryhmiin tai
maahanmuuttajiin toisistaan poikkeavasti. Tutkimuksen tuottama tieto auttaa julkista
sektoria reagoimaan muutokseen. Samalla alueelliset erityispiirteet luovat mahdolli-
suuden tuottaa kansallisestikin merkittävää tietoa. Hanke tulee hyödyttämään siten se-

kä Kymenlaakson palvelujen kehittämistä että kansallista hyvinvointia koskevaa keskustelua. (Kymenlaakso nuorten asialla 2010.)

Hanke on Tekesin Innovaatiot sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmässä -ohjelman rahoittama. Hankkeessa toimivat mukana Kotkan kaupunki, Haminan kaupunki, Kouvolan kaupunki, Siviilipalvelukeskus, Puolustusvoimat, Kakspyy ry, Sotek, Ekamin media- ja kulttuurityöpaja sekä Pietarin valtion yliopiston sosiologian laitos. (Voi hyvin nuori -hanke etsii malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen 2009.)

2.2 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetöiden tavoitteena on selvittää kymenlaaksolaisten nuorten elämäntyyliä ja hyvinvointia. Tutkimus tuottaa arvokasta tietoa myös siitä, mitkä asiat uhkaavat nuorten hyvinvointia ja miten nämä asiat näkyvät heidän elämässään. Opinnäytetyössä tarkastellaan elämäntyyliä ja hyvinvointia haastateltavan subjektiivisesta näkökulmasta.

Tavoitteena on kuvata sekä elämäntyylin että elämäntavan käsitteet. Lisäksi selvitetään nuorten hyvinvointia elämäntyyliin liittyen. Teemakysymyksiä on tarkoitus esittää niin, että hyvinvointia tuottavat tekijät tulevat esiin. Samalla teemalla voi olla myös käänteinen pahoinvointia tuottava puolensa. Pääpainona haastatteluissa tulisi olla hyvinvoinnin ja positiivisuuden korostaminen.

3 ELÄMÄNTAPA

Elämäntapa voidaan määritellä yksilön omaksumien asenteiden, tunteiden ja käyttäytymistaipumusten muodostamaksi kokonaisuudeksi. Siihen vaikuttavat yksilön sosiaalinen tausta, kuten sukupuoli, ikä, asuinpaikka sekä oma että vanhempien koulutus ja ammatti, mutta myös hänen sosiaaliset suhteensa. (Kantola, Koskinen & Räsänen 2004, 234.) Elämäntapa yhdistää yksilöä muihin samoissa oloissa eläviin ihmisiin. Elämäntapa on ainakin osittain sosiaalisesti perittyä (Karisto, Takala & Haapola 2003, 128).

Elämäntapa muodostuu yksilön tai perheen elämänvaiheiden, elinolosuhteiden, elämäntoiminnan, arkielämän, arvojen sekä normien kokonaisuudesta. Elämäntapa muodostuu ja järjestyy yksilön subjektiiviteetin kautta. Subjektiiviteetillä tarkoitetaan esi-

merkiksi ihmisen arvomaailmaa, arvioita omasta elämästään sekä tärkeitä elämänalu-eita. (Roos 1985, 31.)

Elämäntapaa ja hyvinvointia voidaan tarkastella yhteisillä nimittäjillä. Näitä on pohjoismaissa perinteisesti mitattu indikaattoreilla, jotka liittyvät elintasoon, elinoloihin tai elämisen laatuun. (Turunen, Hoppania, Luhtamäki, Nenonen & Tuomaala 2010, 24.) Elämänlaadun käsitettä on hyvinvointitutkimuksessa käytetty lähes samassa merkityksessä kuin elämäntavan käsitettä (Karisto ym. 1998, 74). Erik Allardt on pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa sisällyttänyt elämänlaatuun kolmenlaisia asioita: ihmisten väliset suhteet, ihmisen ja yhteiskunnan väliset suhteet sekä ihmisen ja luonnon väliset suhteet (Allardt 1976, 32). Edellä mainittuja asioita voidaan tutkia selvittämällä ihmisten ystävyyssuhteita, poliittista aktiivisuutta, vapaa-ajan käyttöä sekä luonnosta nauttimista eli niitä asioita, jotka kuuluvat myös hyvinvoinnin ulottuvuuksiin (Karisto ym. 1998, 74).

4 ELÄMÄNTYYLI

Elämäntyyli on lähellä elämäntapaa, mutta se on enemmän muotien ja yksilöllisten harkintojen muokkaamaa. Elämäntyyli on myös elämäntapaa yksilöllisempi siten, että se ei kiinnity yhtä lujasti yhteiskunnan rakenteisiin ja omiin aineellisiin ehtoihinsa, kuten elämäntapa. Elämäntyyliin voi sisältyä yhtä aikaa jotain yksityistä sekä jaettua. Elämäntyyli on enemmän yksilöllisten harkintojen muokkaamaa eikä yhtä tiedostamattomaa ja sosiaalisesti sidoksissa ihmisen yhteiskuntaluokkaan olevaa kuin elämäntapa. (Karisto & Konttinen 2004, 27.)

Sosiologi Max Weber määrittelee elämäntyylin strategiaksi, jossa yksilö pyrkii hyödyntämään esimerkiksi yhteiskunnallisen asemansa, koulutuksen sekä markkinoiden hänelle suomia mahdollisuuksia (Weber 1980 Sulkusen 1999, 228 mukaan). Weberin mielestä elämäntyyli liittyy ihmisen sosiaaliseen statukseen. Ihminen pyrkii sen avulla viestittämään muille omaa sosiaalista asemaansa ja tämä näkyy ulospäin esimerkiksi kuluttamisessa. Hänen mielestään elämäntyyli sisältää kilpailun siitä, kuinka yksilö kykenee parhaiten viestittämään statustaan muille. (Aro & Jokivuori 2009, 166.) Weber painotti myös, että ihmisillä ei ole täydellistä vapautta valita elämäntyyliään, vaan se valitaan ulkoisten olosuhteiden määrittämien mahdollisuuksien puitteissa. Tämän

vuoksi Weber mielsi elämäntyylin pääosin kollektiiviseksi eikä individualistiseksi ilmiöksi. (Weber 1980 Watsonin & Plattin 2000, 60 mukaan.)

Elämäntyyli on tapa, jolla henkilö elää, suhtautuu elämään ja ympäristöön sekä valinta siitä, mihin hän käyttää aikansa ja rahansa (Bergström 2005, 98–100). Elämäntyyli pitää sisällään muun muassa uskonnon, mielipiteet, aktiviteetit ja arvot. Arvot muodostuvat käsityksistä ja näkemyksistä, joiden mukaan ihminen tavoittelee jotakin jollakin tietyllä tavalla. (Raatikainen 2008, 8–12.)

Ihminen pyrkii löytämään oman tyyliinsä elää, ja näin pyrkii erottumaan muista ihmisistä toteuttamalla henkilökohtaista elämäntyyliään. Elämäntyyliin vaikuttavat ihmisen erilaiset pääomat, kuten kulttuuriset, sosiaaliset ja terveydelliset pääomat. Ihmisen elämäntyyli voi olla alati muuttuvaa, ja se saa vaikutteita erilaisista muodeista ja muoti-ilmiöistä. (Kantola, Koskinen & Räsänen 2004, 234–235.)

Elämäntyyliä voidaan tutkia jakamalla tutkittavat asiat eri tasoille. Ylimmällä eli rakennetasolla (structural level) voidaan tarkastella maiden, yhteisöjen ja kulttuurien välisiä eroja. Näitä eroja määrittävät lähinnä yhteiskunnalliset rakenteet. Tällöin voimme puhua elämäntavan (way of living) käsitteestä. Toisella tasolla kohteena ovat erot eri yhteiskunnallisten ryhmien välillä. Tällaisia ovat esimerkiksi eri sosiaaliluokat, sukupuolet sekä ikäryhmät. Toimintaa kuvaava ”elämänkäsité” on elämänmuoto (form of life). (Pohjolainen & Syrén 2005, 15.)

Alimmalla tasolla tarkastellaan lähinnä yksilöiden elämää ja sitä, miten he kohtaavat elämän realiteetit. Käyttäytymiserot ovat seurausta pääsääntöisesti yksilöllisistä ominaisuuksista ja toimintatavoista. Tällä tasolla elämänkäsitteenä käytetään elämäntyyliä (lifestyle) tai yksilöllistä elämäntyyliä (individual lifestyle). (Pohjolainen & Syrén 2005, 15.) Tässä opinnäytetyössä on tutkittu tätä alinta tasoa.

Elämäntyyli voidaan jakaa kahteen komponenttiin: objektiiviseen ja subjektiiviseen. Objektiiviseen komponenttiin kuuluvat sellaiset jokapäiväiseen elämään liittyvät elintavat kuten ravinto, liikunta, nukkuminen, tupakointi ja alkoholinkäyttö. Samoin esimerkiksi sosiaalinen osallistuminen ja harrastukset sisältyvät objektiiviseen elämäntyyliin. Ne ovat siis toisten ihmisten havaittavissa ainakin periaatteessa. Sen sijaan elämäntyylin subjektiivisesta alueesta, johon sisältyvät esimerkiksi kokemukset, tun-

temukset, arvot ja valinnat, on tietoa vain henkilöllä itsellään. (Pohjolainen & Syrén 2005, 20.)

Ruotsalainen sosiologi Hans L. Zetterberg luokitteli vuonna 1977 teoksessaan *Arbete, livsstil och motivation* ruotsalaisten erilaisia elämäntyyliä. Tutkimuksen hän toteutti kyselylomakkeen avulla. Tutkittavat vastasivat kyselylomakkeen avulla elämänsä eri alueita koskeviin väittämiin. Zetterberg havaitsi tutkittavissaan yhdeksän pääryhmää, joiden lisäksi hän löysi erilaisia elämäntyylien yhdistelmiä. (Zetterberg 1977, 64.)

Zetterbergin tutkimuksessa ruotsalaisten elämäntyyleistä vastaajista 24 prosenttia elämäntyyliä hallitsi *työelämä*, saman verran oli myös *koti-ihmisiä*. Kyselyyn vastanneista 23 prosentilla elämäntyyliä hallitsi *seurapiirielämä*: yhdessäolo ystävien ja tuttavien kanssa antoi heille eniten. *Kuluttaminen* hallitsi elämäntyyliä 22 prosentilla, heissä oli muun muassa muotikuluttajia, laatukuluttajia sekä kriittisiä kuluttajia. 10 prosenttia vastaajista, *kulinaristit*, koki palkitsevimpana ruokaan liittyvän elämäntyylin. Seuraavaksi suurimmalla ryhmällä, *osallistujilla*, elämäntyyliä hallitsi yhteiskunnallinen elämä; kansanliikkeiden tulisielut ja aktivistiryhmien ihmiset toteuttavat itseään edistämällä tiettyä yhteiskuntajärjestystä. Kuusi prosenttia vastaajista, *luonnonystävät*, löysivät luonnosta palkitsevan elämäntyylin. Päivittäistä aikaa nämä ihmiset viettivät vuoristoissa, merellä, metsässä, joskus kotieläinten tai vaikka kalastuksen parissa. Pienimmät ryhmät olivat *uskovaiset*, viisi prosenttia, sekä *kuntoilijat*, 4 prosenttia. (Zetterberg 1977, 66–67.)

Ongelmallista Zetterbergin tekemässä luokittelussa oli se, ettei perustunut mihinkään teoreettiseen näkemykseen ja luokat olivat päällekkäisiä, minkä voi huomata yhteenlasketuista prosenttiluvuista. Sama henkilö saattoi siis kuulua useampaan luokkaan ja toisaalta 30 prosenttia vastaajista jäi luokkien ulkopuolelle. (Pohjolainen & Syrén 2005, 17.)

Suomessa ei, ainakaan sosiologian näkökulmasta, ole juurikaan tämänkaltaista luokittelua tehty. Teemoittelua ei opinnäytetyössä voitu pohjata Zetterbergin typologioihin, koska elämäntyyli on osittain kulttuuriin ja aikaan sidottua – luokittelu on tehty ruotsalaiselle aikuisväestölle 1970-luvulla (Pohjolainen & Syrén 2005, 18). Löysimme kuitenkin Kansallisen nuorisotutkimuksen, jossa oli havaittu suomalaisnuorissa seit-

semän erilaista elämäntyyliä. Tutkimus on tehty markkinointitarkoituksiin, joten käyimme sitä lähinnä suuntaa-antavana välineenä.

Kansallisessa Nuorisotutkimuksessa 2010 kuvataan nuorilta löytyvän seitsemän erilaista elämäntyyliä. Nuorisotutkimuksen tekijöiden mukaan käsitettä ”suomalainen nuori” ei ole, vaan nuorten elämäntyyliä sirpaloituvat. (Mikola 2010.) Tutkimuksen pohjalta nuorten elämäntyyliä voidaan kuitenkin erotella *kapinallisten, syrjäänvetäytyvien, älyköiden, maailmanparantajien, perinteisten, itsevarmojen ja trenditietoisien* ryhmiksi, joihin nuoret sijoittuvat melko tasaisesti (Elämäntyyli-ryhmät 2010).

Itsevarmat ovat ulospäin suuntautuneita, urheilullisia, ja heillä on laajat sosiaaliset verkostot. He uskovat vahvasti omiin menestymisen mahdollisuuksiinsa ja suhtautuvat tulevaisuuteen optimistisesti. He ovat kovia kilpailemaan ja heidän arvomaailmansa on armoton ja kova. Heitä kiinnostaa usein muun muassa urheilu, musiikki ja viihde-elektroniikka. Itsevarmoilla on enemmän rahaa käytettävissään kuin nuorilla keskimäärin. Heidän kulutuskäyttäytymisessään korostuvat harrastukset, liikkuminen, ulkona syöminen ja alkoholi. (Mikola 2010.)

Trenditietoisilla on hyvin positiivinen minäkuva. He kuvailevat itseään ystävällisiksi, vastuuntuntoisiksi ja sosiaalisiksi. Trenditietoiset ovat nautinnonhaluisempia ja materialistisempia kuin nuoret keskimäärin. Heitä kiinnostavat ulkonäköön, pukeutumiseen ja trendeihin liittyvät asiat. Asennemaailmaltaan trenditietoiset ovat melko perinteisiä ja turvallisuushakuisia. Useimmat haaveilevat avioliitosta ja omista lapsista. (Elämäntyyli-ryhmät 2010.) Shoppailu ja ajankuluttaminen ostoskeskuksissa kuuluu trenditietoisien suosikkiharrastuksiin. He käyttävät selvästi muita nuoria enemmän rahaa merkkivaatteisiin ja kenkiin. (Mikola 2010.)

Perinteisten elämäntyyliä korostuu turvallisuus. Erityisesti koti ja isänmaa ovat edelleen keskeisiä arvostuksen kohteita. Koti on perinteisten nuorten elämän keskus. Perinteiset eivät pyri johtavaan asemaan, vaan heidän onnellisuutensa kumpuaa lähipiiristä ja oman perheen parista. Turvallisuus nousee erittäin korkealle perinteisten nuorten arvojen hierarkiassa. (Elämäntyyli-ryhmät 2010.) Perinteiset suhtautuvat positiivisesti tulevaisuuteen ja uskovat omaan pärjäämiseensä. Kuluttamisessaan he suosivat perinteisiä arvoja ja karttavat riskejä. Rahaa he käyttävät maltillisesti musiikkiin, terveyteen, kotiin ja hyvinvointiin. (Mikola 2010.)

Syrjäänvetäytyville turvallisuus on tärkeä arvo. He pelaavat mieluummin varman päälle kuin ottavat riskejä. He eivät etsi jännitystä eivätkä seikkailua, vaan ovat onnellisempia tuttuun ja turvallisten asioiden parissa. (Elämäntyyliyhdyt 2010.) Kiinnostuksen kohteina heillä ovat tietokoneet, Internet ja lukeminen. Syrjäänvetäytyvien kuluttaminen on ei-tiedostavaa ja järkipäristä. He panostavat kuluttamisessaan tekniikkaan ja he tekevät ostopäätökset järkisyiden ja tarvittavuuden perusteella. (Mikola 2010.)

Maailmanparantajat ovat nuorten omatunto. He pyrkivät tekemään asioita, jotta maailmasta tulisi parempi paikka elää. Heidän kiinnostuksensa keskittyy kulttuuriin, taiteeseen ja musiikkiin. Suvaitsevaisuus on keskeinen arvo maailmanparantajien arvomaailmassa. He suhtautuvat maahanmuuttajiin ja seksuaalisiin vähemmistöihin selvästi myönteisemmin kuin muut nuoret. (Elämäntyyliyhdyt 2010.) Maailmanparantajat pyrkivät luomaan elämäänsä merkityksellisyyttä toiminnan avulla. Heillä on suuri halu ilmaista itseään, hyödyntää kykyään ja toteuttaa omassa itsessä piileviä mahdollisuuksia. Maailmanparantajien kulutusta määrittää tiedostavuus ja he ovat hyvin kriittisiä kuluttamisessaan. He ostavat tuotteita vastuullisesti haluten näin tukea ostopäätöksillään kehitysyhteistyötä tai luonnonsuojelua, kunnioittaa immateriaalioikeuksia sekä vastustaa lapsityövoiman käyttöä. (Mikola 2010.)

Älykköjen arvomaailma on universalistinen, mutta heihin kuuluu myös markkinaliberaaliteja. Heidän arvomaailmaansa hallitsevat pehmeät arvot. Heitä kiinnostavat ihmiset niin lähipiirissä kuin sen ulkopuolellakin. Tärkeimpiä kiinnostuksen kohteita heillä ovat itsensä kehittäminen sekä älyllisten tietojen ja taitojen kartuttaminen. (Elämäntyyliyhdyt 2010.) Älyköt suosivat kuluttamisessaan rationaalisia arvoja ja he suhtautuvat erittäin kriittisesti siihen, mihin rahansa käyttävät. He haluavat tietää ja ottaa selvää tuotteista sekä yrityksistä, joista ostavat, tunteakseen tuotteiden riskit. (Mikola 2010.)

Kapinalliset elävät omalla tyyllillään. Heitä eivät kiinnosta muiden mielipiteet tai yleiset ihanteet. He ovat uskollisia vain itselleen ja omalle elämäntyyliin. Kapinallisuus ei tarkoita johonkin näkyvään alakulttuuriin kuten punkkareihin tai gooteihin kuulumista, vaan kyse on arvoista ja asenteista. (Elämäntyyliyhdyt 2010.) Heidän suhtautumisensa perinteisiin järjestelmiin on varauksellista. Kapinalliset toteuttavat omaa elämäntyyliään välittämättä muiden mielipiteistä. Kuluttamisessaan kapinalliset ovat

impulsiivisia ja välinpitämättömiä, he ostavat sitä, mikä juuri sillä hetkellä tuntuu mielekkäältä. (Mikola 2010.)

5 HYVINVOINTI JA ONNELLISUUS

5.1 Eräitä hyvinvoinnin teoreettisia kuvauksia

Hyvinvointitutkimuksia on tehty tarkastelemalla hyvinvointia sekä yksilön näkökulmasta että sosiologisesta näkökulmasta, jolloin tarkastellaan yksilön toimintaa yhteisön jäsenenä ja sosiaalisena toimijana. Hyvinvointitutkimuksiin voidaan ajatella kuuluvan myös elämänlaadun tutkimukset ja terveystutkimukset, sillä hyvinvointi, elämänlaatu ja terveys ovat toisiinsa sidoksissa olevia käsitteitä. Hyvinvointitutkimuksen moninaisuus edellyttääkin tutkijalta oman tutkimuskäsitteensä tarkkaa rajausta ja määrittelyä. (Konu 2002, 12.)

Hyvinvointia voidaan tarkastella hyvin monesta eri näkökulmasta. Hyvinvoinnilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi terveydentilaan, toiminnan autonomiaan, elämänhallintaan sekä toimeentuloon liittyvää hyvinvointia. Esimerkiksi velkaantumisongelmat, puutteet perustarpeiden tyydyttämisessä, stressioireiden kasaantuminen, heikoksi koettu terveydentila sekä puutteelliseksi koetut vaikutusmahdollisuudet omaa elämää kohtaan voivat heikentää hyvinvointia. (Marski 1996, 5.)

Hyvinvoinnin teoreettiset kuvaukset eroavat jonkin verran toisistaan, mutta useimmissa niissä ilmenee muutamia keskeisiä tekijöitä. Ollakseen hyvinvoiva yksilön on koettava elämänsä ainakin suurin piirtein oikeudenmukaiseksi ja järkeväksi, jotta hänen toivonsa tulevaisuuteen nähden säilyy. Yksilön on koettava elämänsä jollakin tapaa mielekkäänä. (Ojanen 2009, 20.) Tulevaisuuteen suuntautuminen on nuoruusiässä keskeistä, koska nuoren tulee tehdä realistisia valintoja tulevaisuuden elämän suhteen. Positiivinen tulevaisuuden kuva ja usko omien tavoitteiden saavuttamiseen ovat tärkeitä tekijöitä nuoren hyvinvoinnin kannalta. (Aalto-Kallio 2004, 18.)

Hyvinvointiin katsotaan kuuluvaksi läheiset ihmissuhteet, sillä yksilön on vaikea selviytyä ilman tukea antavia ja vastavuoroisia ihmissuhteita. Useimmissa hyvinvoinnin jäsennyksissä korostetaan myös yksilön oma autonomia eli hänen mahdollisuuksiaan päättää itseään koskevista asioista. Myös itsensä hyväksyminen nähdään hyvinvointia kuvaavana tekijänä, sillä itseään väheksyvä ihminen tuskin voi hyvin. Perusturvalli-

suus, fyysinen suoja sekä ravinto ovat hyvinvoinnin ehtoja, mutta hyvän ympäristön määrittäminen ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat lisäksi ympäristön mahdollistama järkevä tekeminen ja mahdollisuus kokea itsensä tarpeelliseksi. (Ojanen 2009, 20–21.)

Hyvinvointi voidaan määritellä tarvekäsitteen avulla Erik Allardtin sosiologisen hyvinvointimallin mukaisesti. Voidaan sanoa, että hyvinvointi on tila, jossa ihmisellä on mahdollisuus saada keskeiset tarpeensa tyydytetyiksi (Allardt 1976, 21). Nämä tarpeet on luokiteltu kolmeen perusluokkaan: elintaso (having), yhteisyyssuhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being) (Allardt 1976, 38).

Elintaso käsittää ihmisen fysiologiset tarpeet. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset tarvitsevat esimerkiksi ravintoa, nestettä, lämpöä, ilmaa ja perusmäärän turvallisuutta. Elintason osatekijät ovat ihmiselle välttämättömiä ja siksi hyvin perustavia hyvinvoinnin näkökulmasta. Alhainen elintaso vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi kuolemanvaarassa olevat ihmiset unohtavat muut tarpeensa ja sietävät suuriakin puutteita selviytyäkseen hengissä. Elintason arvot ovatkin keskeisiä ja ensisijaisia hyvinvointianalyysissa. Elintason voidaan ajatella olevan puutostarve, koska sillä on yleensä yläraja. Tarpeet nähdään tyydytetyiksi silloin, kun yläraja on saavutettu. Yläraja voi olla esimerkiksi kylläisyys tai terveys. Yhteisyyssuhteilla sekä itsensä toteuttamisella taas ei usein ole mitään ylärajaa ja tästä syystä niitä kutsutaan kehitystarpeiksi. (Allardt 1976, 39–42.)

Yhteisyyssuhteilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta solmia sosiaalisia suhteita ja kuulua yhteisöihin, joissa toisistaan pitäminen ja välittäminen ilmaistaan. Yksilöillä on siis rakkauden ja hellien suhteiden tarve. Rakkaus ei tässä jaottelussa merkitse samaa kuin seksuaalisuus, jonka katsotaan kuuluvan fysiologisiin perustarpeisiin. Yhteisyyssuhteet tuottavat teorian mukaan hyvinvointia silloin, kun ihminen sekä saa osakseen rakkautta, huolenpitoa ja on pidetty että puolestaan rakastaa, osoittaa muita kohtaan huolenpitoa ja pitää muista. Hyvinvointianalyysissa tärkeää on ottaa huomioon sekä rakkauden vastaanottava että antava puoli. (Allardt 1976, 42–43.)

Allardtin mukaan itsensä toteuttaminen on hyvinvoinnin tärkeä osa. Itsensä toteuttamisella tarkoitetaan yksilön tarvetta kehittää persoonallisuuttaan ja integroitua yhteiskuntaan. Itsensä toteuttamisen positiivinen puoli tarkoittaa henkilökohtaista kehitty-

mistä, kun taas negatiivinen näkökulma on yksilön syrjäytymistä ja vieraantumista yhteisöstä. Itsensä toteuttaminen on jaettu osatekijöihin, jotka ovat korvaamattomuus, status, tekeminen sekä yksilön mahdollisuus poliittiseen osallistumiseen. Korvaamattomuus tarkoittaa sitä, että yksilöä pidetään ainutlaatuisena persoonana. Status merkitsee sitä, että yksilöä saa arvostusta. Tekemisellä viitataan yksilön mahdollisuuksiin mielekkääseen vapaa-ajan viettoon sekä harrastuksiin. (Allardt 1989 Konun 2002, 19–20 mukaan.)

Itsensä toteuttamista voidaan mitata esimerkiksi sen perusteella, voiko yksilö osallistua itseään ja omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin tai onko hänellä mahdollisuuksia mielekkääseen työhön ja vapaa-ajan toimintaan (Allardt 1989 Konun 2002, 20 mukaan). Arvoluokkana itsensä toteuttaminen on laaja ja sitä on vaikea mitata. Itsensä toteuttamista ei voida mitata tarkastelemalla yksilön saavutuksia tai tekoja, sillä osa ihmisistä ja kulttuureista pyrkii toteuttamaan itseään saavutusten avulla, toiset taas eivät. (Allardt 1976, 46.) Myöhemmissä kirjoituksissaan Allardt (1998, 1999) on selittänyt itsensä toteuttamisen tarpeen sosiaalisen identiteetin omaamisen tarpeeksi. Tällä tarkoitetaan yksilön tarvetta muodostaa minäkuva ja elää tämän minäkuvan mukaisesti. (Konu 2002, 20.)

Erik Allardt (1989) korostaa, että hyvinvoinnin indikaattoriksi tarvitaan sekä objektiivisia että subjektiivisia määrittelyjä. Objektiivisilla määrittelyillä tarkoitetaan ulkopuolisen havaintoja kyseisistä asioista, kun taas subjektiiviset ovat yksilön itsensä esittämää mielipiteitä ja havaintoja omasta hyvinvoinnistaan. (Konu 2002, 20.)

5.2 Subjektiivinen hyvinvointi

Nuorten subjektiivinen hyvinvointi heidän sosiaalisissa konteksteissaan (opinnäytetyön tekijän suomennos) on englanninkielinen pro gradu -tutkimus. Tutkimus on tehty Tampereen yliopistossa terveystieteiden maisterin tutkintona. (Joronen 2005, 1–2.) Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa nuorten hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä nuorten kokemana sekä ymmärtää paremmin perheen vaikutusta nuorten hyvinvoinnin kokemisessa, kaverisuhteissa ja koulunkäynnissä. Näitä tutkittiin nuorten omien hyvinvointikokemusten kautta ja peilattiin heidän toteutuneiden arvojensa, perhedynamiikkansa, terveyskäyttäytymisensä ja koulutyytyväisyytensä näkökulmista. (Joronen 2005, 88.)

Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa. Ensimmäisessä osassa tehtiin tutkimuslomake 245 henkilön otokselle. He olivat 12–17-vuotiaita nuoria. Lisäksi 239 heidän vanhempansa osallistui kyselyyn. Toisessa osassa haastateltiin niitä 19 nuorta, jotka ilmoittivat halustaan osallistua tutkimuslomakkeen jatkohaastatteluun. Tutkimus osoitti, että valtaosa nuorista oli tyytyväisiä elämäänsä. Huomattavaa oli, että joka kymmenes nuori ei kokenut elämän iloa, mikä useimmiten selittyi sisäisellä pahalla ololla ja epätydyttävillä perhesuhteilla. (Joronen 2005, 88.)

Nuorten hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen vaikuttivat vahva itsetunto, sisäinen tasapaino, turvalliset perhesuhteet, huumori elämänvoimana, tyytyväisyys painoon ja kouluun sekä itse koettu hyvä terveys. Nuoret olivat tutkimuksen mukaan tyytyväisiä perheessään sen rakastavaan ilmapiiriin, perheen toiminnalliseen tukeen ja avoimeen kommunikaatioon. Lisäksi tutkimustulokset osoittivat, että hyvinvointia nuorelle tuotti se, että nuori koki olevansa perheessään tärkeä. (Joronen 2005, 88–89.)

Negatiivisina asioina nuoret kokivat perheenjäsentensä väliset ristiriidat, vanhempiensa avioeron, perheenjäsenensä sairaudet tai kuoleman ja liiallisen riippuvuuden tunteen. Ristiriitoja perheen ja nuorten välillä aiheuttivat luvattomat poissaolot koulusta, huono koulumenestys, rahankäyttö ja kodin sääntöjen rikkominen. (Joronen 2005, 89.)

Nuorten ja heidän vanhempiensa käsitykset perhedynamiikasta erosivat huomattavasti toisistaan. Vanhemmat arvioivat yleensä perheensä toimintaa paremmaksi kuin nuoret. Tutkimuksessa tuli myös ilmi, että nuorten kokema perheen pysyvyys ja yhteenkuuluvuus olivat vahvasti yhteydessä heidän elämäntyytyväisyyteensä, kun taas tunne perheen hajaannuksesta yhdistyi nuorten pahan olon kokemuksiin. Perhe nähtiin mahdollistajana, keskustelijana, tukijana, mutta myös rajoittajana ja pakottajana. Nuoret kokivat kaikki nämä perheen roolit kuitenkin tarpeellisina. (Joronen 2005, 89.)

5.3 Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys

Suomen akatemian hallituksen tutkimus Lasten ja Nuorten hyvinvointi ja terveystutkimus (SKIDI-KIDS) pohjautuu siihen oletukseen, että hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät arvot ja asenteet, elintavat, käyttäytymismallit ja niihin vaikuttavat tekijät omaksutaan lapsuusvuosien aikana. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveystutkimus on Suomen akatemian hallituksen 8,5 miljoonalla eurolla rahoittama tutkimusohjelma, joka on parhaillaan käynnissä. Tutkimus sai rahoituksen vuonna 2009. Tutkimusoh-

jelma toteutetaan nelivuotisena, jolloin se ajoittuu pääosin vuosille 2010–2013. (Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys 2010–2013, 2.)

Tutkimustarve perustuu siihen oletukseen, että lasten elämänpiirit ja yhteisöt poikkeavat suuresti siitä, mitä ne ovat olleet edellisillä sukupolvilla. Tutkimus pohjautuu UNICEFin ja EU:n tekemiin raportteihin, joissa vertaillaan lasten ja nuorten hyvinvointia rikkaissa maissa. Näiden raporttien mukaan Suomi sijoittui vertailussa huonompien maiden joukkoon lasten riskikäyttäytymisen, ruokatottumusten, fyysisen aktiivisuuden määrän sekä painon kehityksen suhteen. Hälyttäviä tuloksia tutkimuksessa saatiin myös perhe- ja ystävyys-suhteiden sekä kouluviihtyvyyden kielteisestä kehityksestä. Suomessa on viitteitä lasten ja nuorten eriarvoistumisen lisääntymisestä. Kasvava joukko lapsista ja nuorista on vaarassa jäädä ilman tasapainoista sekä tyydyttävää lapsuutta. Tämä taas vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa tavoitella hyvää elämänlaatua aikuisena. Samalla heillä on riski jäädä myös ammattiin valmentavan koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle sekä syrjäytyä yhteiskunnasta. (Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys 2010–2013, 2–3.)

Hyvinvointiin ja terveyteen liittyviin arvoihin ja asenteisiin, elintapoihin, käyttäytymismalleihin ja niihin vaikuttaviin tekijöihin voidaan vaikuttaa taloudellisen hyvinvoinnin vahvistuttua. Taloudellisen hyvinvoinnin vahvistuminen lisää nykyaikana mahdollisuuksia ottaa huomioon lasten ja nuorten määrittelemät tarpeet hyvinvoinnin suhteen. Tarkoituksena on tukea lasten myönteistä kehitystä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden kokonaisvaltaista tutkimista. (Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys 2010–2013, 3–4.)

5.4 Eräitä onnellisuuden teoreettisia kuvauksia

Onni ja onnellisuus tarkoittavat Allardtin (1976, 32) mukaan yksilön subjektiivista kokemusta: yksilöt itse määrittelevät, kuinka onnellisiksi he kokevat itsensä. Hyvinvoinnin ja onnellisuuden erottaa se, että hyvinvointia voidaan määritellä myös objektiivisesti. Ihmiset voivat Allardtin mukaan olla epätietoisia tarpeistaan ja tätä kautta hyvinvoinnistaan, mutta jokainen on oman onnensa paras arvioija.

Onnellisuuteen liittyvät sekä ulkoiset että yksilön sisäiset tekijät. Viime vuosina on korostettu yksilökeskeisen kulttuurin hengen mukaisesti yksilön sisäisten tekijöiden, kuten asenteiden ja tulkintojen merkitystä onnellisuudelle. Ulkoisten tekijöiden merki-

tystä ei voida kuitenkaan kiistää. Ulkoiset tekijät korostuvat etenkin silloin, jos yksilö joutuu elämään puutteessa, on esimerkiksi pienituloinen, työtön tai elää epätydyttävässä elinympäristössä. (Ojanen 2009, 32.)

Persoonallisuuden piirteistä sosiaalisuus, tasapainoisuus, miellyttävyys ja vastuullisuus ovat yhteydessä yksilön onnellisuuteen. Lisäksi myönteinen kuva itsestä, optimismi, elämänhallinta ja toiveikkuus ovat ominaisuuksia, joiden nähdään kuvaavan onnellista ihmistä. Tutkimusten mukaan onnellisuutta ja hyvinvointia lisäävät myös uskonnollisuus, arvot sekä usko ihmisten hyvántahtoisuuteen. Koetulla terveydentilalla ja terveillä elämäntavoilla on lisäksi vaikutusta siihen, kuinka onnelliseksi yksilö kokee itsensä. Huomionarvoista on, ettei lääkärin arvioima terveydentila vaikuta yksilön onnellisuuteen yhtä vahvasti kuin itse arvioitu. Yksilöiden taustatekijöillä, kuten sukupuolella, iällä, asuinpaikalla sekä koulutuksella on vain viitteellisiä yhteyksiä onnellisuuteen. (Ojanen 2009, 32.)

Hyvinvointi on pysyvämpää kuin onnellisuus. Onnellisuuteen liittyy hetkellisyys ja katoavaisuus. Myös hyvinvointi voi toki muuttua, mutta tällöin voidaan nimetä erityisiä ja ulkoisia syitä hyvinvoinnin muutokseen. Hyvinvoinnin arvioinnissa otetaan huomioon hyvinvoinnin vaikutukset ja syyt, mutta onnellisuuden arvioinnissa vaikutukset ja syyt eivät ole tärkeitä. (Allardt 1976, 33.) Onnellisuuden tunteen syyt vaihtelevat yksilöittäin. Jotkut ovat esimerkiksi onnellisia mietiskellessään ja levätessään toisten tuntiessa itsensä onnellisiksi voimakkaan rasituksen hetkellä. (Allardt 1976, 34.)

Hyvinvoinnin ja onnellisuuden tutkiminen eroavat Allardtin mukaan toisistaan. Hyvinvointia tutkitaan havainnoimalla todellisia olosuhteita ja ihmissuhteita, jotka voidaan objektiivisesti havaita. Onnellisuutta taas tutkitaan selvittämällä subjektiivisia tunteita sekä asenteita. (Allardt 1976, 35.)

6 HYVINVOINTI PÄÄKAUPUNKISEUDULLA

Pääkaupunkiseudun sosiaaliosaamiskeskus (SOCCA) aloitti hyvinvointitutkimuksen vuonna 2008 Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten alueella. Tutkimuksen kohteena olivat huono- ja hyväosaisuuden kokemukset suurkaupungin näkökulmasta. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on lisääntynyt ihmisten väestöllinen eriytyminen kuten se, että huono-osaiset ovat kasautuneet tietyille alueille. Lähtökohtana oli tutkia

pääkaupunkiseudulla asuvien ihmisten hyvinvoinnin tilaa ja kehitystä kuntalaisen subjektiivisesta näkökulmasta. Tutkimus tehtiin kahdessa osassa, joista ensimmäinen osa, laaja kyselytutkimus, tehtiin edellä mainittujen kuntien asukkaille. Sillä kerättiin kokonaisvaltaista tietoa kuntalaisten subjektiivisesta hyvinvoinnista sekä sen tekijöistä. Vastausprosentti oli 41 prosenttia. Kyselyn teemoja olivat asuminen, terveys, työelämä, taloudellinen tilanne ja arjen kokemukset. Asukkailta kysyttiin, miten he kokivat hyvin- tai pahoinvointinsa, ja kuinka se näkyi heidän päivittäisessä elämässään. Lisäksi kysyttiin, millaisia odotuksia ihmisillä oli heidän elämänsä suhteen, ja miten he kykenivät vaikuttamaan elämäänsä. Tutkimuksen toinen osa tehtiin haastatteluin vuonna 2009, jolloin keskityttiin alueen 18–25-vuotiaiden kokemuksiin hyvin- ja pahoinvoinnistaan. (Turunen ym. 2010.)

Tutkimuksessa kävi ilmi, että voimavaroja hyvinvointiin ammennettiin ihmissuhteista, kiireettömyydestä ja viihtyisästä asumisesta. Hyvinvointia lisäsivät myös hyvin toimivat ja riittävät palvelut sekä niiden saavuttamisen helppous. Integroitumista yhteiskuntaan ja omaan asuinympäristöön osoitti halu olla suunnittelemassa omaa kaupunkikuvaa ja sen palveluita tai ainakin mielipide siitä, että kuntalaisten ääni haluttiin kuului asiassa. Myös kysytyt arjen ilot ja harmit koskivat tulosten mukaan asuinympäristön kehittämistä. Luonnon merkitys korostui pääkaupunkiseudun asukkaille. Vastaajat kokivat pienten rauhoittumishetkien olleen suuressa merkityksessä hyvinvoinnille. (Turunen ym. 2010.)

Suurin hyvinvointia tuottava tekijä olivat läheiset ihmiset ja ihmissuhteet, etenkin ne, jotka liittyivät omaan perheeseen, ystäviin, harrastepiireihin ja työkavereihin. Tärkeiksi koettiin myös paikat, joissa oli mahdollista kohdata ihmisiä sekä näiden paikkojen kehittäminen. Hyvinvointia tuottaviksi tekijöiksi koettiin myös mielekäs tekeminen, osallistuminen sekä taiteet. Sosiaalista eheyttä tuottaviksi tekijöiksi koettiin kunnalliset palvelut kuten kirjastot, jotka toimivat samalla myös kohtaamispaikkoina. Arjen riemuina koettiin työ ja siellä menestyminen. (Turunen ym. 2010.)

Pahoinvointia tuottaviksi tekijöiksi koettiin ympäristöstä aiheutuvat harmit kuten melu sekä yleinen sotku ja likaisuus. Arjessa pahoinvointia tuottivat myös rikollisuus ja ilkeiltä sekä erilaiset ihmisryhmät kuten juopot. Hankalaksi koettiin lisäksi työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Pääkaupunkiseudun asukkaat kokivat itsensä yksi-

näisiksi ja väsyneiksi. Lisäksi arkeen harmia toi kiire ja stressi sekä ihmissuhdeasiat. (Turunen ym. 2010.)

Pääkaupunkiseudun hyvinvointitutkimuksen tuloksista ilmeni sekä hyvinvoinnin että pahoinvoinnin ilmiöitä jokaisen käsitellyn teeman osalta. Subjekttiivisen kokemuksen merkitys hyvinvoinnin tason määrittäjänä korostui, sillä vaikka objektiivisin mittarein olisi näyttänytkin siltä, että asiat olivat hyvin, koettu hyvinvointi saattoi olla paljon huonompi. (Turunen ym. 2010.)

7 HYVINVOINTI KYMENLAAKSOSSA

Kymenlaakso on noin 182 000 asukkaan maakunta Kaakkois-Suomessa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010). Vuoden 2009 alussa Kymenlaaksossa sijaitsevat Anjalan kosken, Kuusankosken ja Kouvolan kaupungit sekä Elimäen, Jaalan ja Valkealan kunnat yhdistyivät uudeksi Kouvolan kaupungiksi (Lamminmäki 2008). Kuntaliitoksen myötä Kymenlaakson muodostavat nykyisin seitsemän kuntaa: Kotka, Hamina, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti ja Iitti (Kymi kutsuu 2010). Maakunta koostuu kahdesta seutukunnasta, Kotka–Haminan seutukunnasta ja Kouvolan seutukunnasta, jotka muodostavat alueen toiminnalliset keskuksset (Kymenlaakson maakuntaohjelma 2007–2010, 7).

Kymenlaakso oli vuonna 2004 maamme viidenneksi tiheimmin asuttu maakunta, ja se oli myös maan keskiarvoa tiheämmin asuttua aluetta (Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2010). Lisäksi Kymenlaakso on kaupungistunut useimpia maakuntia selvemmin. Kymenlaakso on alueeltaan kompakti, ja etäisyydet maakunnan eri osista sen pääkeskuksiin ovatkin kohtuullisen lyhyet. Myös etäisyys pääkaupunkiseudulle ja Pietarin alueelle on lyhyt. (Kymenlaakson maakuntaohjelma 2007–2010, 7.)

Kymenlaakso on aiemmin ollut maamme tärkein paperiteollisuuden tuotantoalue, sillä viidennes maan tuotannosta on syntynyt Kymenlaaksossa (Välinoro 2004). Vuonna 2006 lakkautettiin uuden Kouvolan alueella UPM:n Voikkaan tehdas (Niemi 2006). Lisäksi lopetettiin Summan tehdas Haminassa ja suljettiin Anjalan paperikone (Ala-Kiiskilä 2007). Tehtaiden lakkauttaminen ja paperikoneiden sulkeminen hävitti metsäteollisuudesta työpaikkoja Kymenlaaksossa eniten koko maassa vuosina 2006–2008. Massa- ja paperiteollisuudesta hävinneiden työpaikkojen vaikutus Kymenlaakson työllisyyteen oli yli kolme prosenttia. (Saarinen 2009.)

Kymenlaakson väkiluku on vähentynyt tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Vuoden 2009 jälkeen Kymenlaaksossa oli 182 413 asukasta. Väestömäärä on ollut laskussa ikärakenteen ja muuttotappioiden vuoksi. Vähennemä on vaihdellut Kymenlaaksossa vuosittain noin 100–1000 asukkaan välillä. Väkiluvun kokonaisvähennys oli korkeimmillaan vuonna 2008, jolloin asukasluku pieneni 785 asukasta vuodessa. Vuonna 2009 laskusuhdanne tasoittui, mutta maakunnan luonnollinen väestönkasvu on ollut negatiivista viime vuosina. Keskimäärin väestö on vähentynyt 550 henkilöä vuodessa. Maahanmuuttajat ovat nostaneet väestön kehitystä, koska heidän osuutensa lisäsi väkilukua vuonna 2008 Kymenlaaksossa 933 henkilöllä. (Väestö 2010.)

Työttömyysaste on Kymenlaaksossa ollut muun maan keskiarvoa korkeampi ainakin vuodesta 1991 vuoteen 2008. Vuonna 2008 koko maan työttömyysaste oli 7,8 prosenttia, kun vastaava luku Kymenlaaksossa oli 10,1 prosenttia. Myös nuorisotyöttömyys 15–24-vuotiaasta työvoimasta on ainakin vuodesta 1991 vuoteen 2008 ollut Kymenlaaksossa muun maan keskiarvoa korkeampaa. Vuonna 2009 nuorisotyöttömyysaste koko maassa oli 8,4 prosenttia, kun taas Kymenlaaksossa vastaava luku oli 12,1 prosenttia. (Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2010.)

Kymenlaaksossa alkoholin osto on ollut muun maan keskiarvoa korkeampaa ainakin vuodesta 1990 vuoteen 2009 lukuun ottamatta vuosia 1995 ja 2000. Vuonna 2009 alkoholin myynti asukasta kohti 100 prosenttisena alkoholina oli Kymenlaaksossa 8,8 litraa vastaavan luvun ollessa koko maassa keskimäärin 8,3 litraa. (Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2010.)

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset 1000 asukasta kohti ovat Kymenlaaksossa olleet muun maan keskiarvoa vähäisempiä ainakin vuodesta 1996 vuoteen 2009. Vuonna 2009 koko maan keskiarvo oli 6,7 henkeen tai terveyteen kohdistunutta rikosta 1000 asukasta kohti. Vastaava luku Kymenlaaksossa oli 5,3 henkeen tai terveyteen kohdistunutta rikosta 1000 asukasta kohti. (Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2010.)

Vuoden 2006 PYLL-indeksin (Potential Years of Life Lost suom. Menetetty elinvuodet) mukaan Kymenlaaksossa menetettiin itsemurhien takia elinvuosia enemmän kuin maassa keskimäärin. Sukupuolierot näkyivät itsemurhatilastoissa kuitenkin siten, että

miesten itsemurhia oli enemmän kuin maassa keskimäärin, naisten itsemurhia taas vähemmän. (Kymenlaakson terveyden edistämisen suunnitelma vuosille 2008–2011, 6.)

Kymenlaakson koulutusmahdollisuudet ovat moninaiset. Esimerkiksi Kouvolassa ammattikoulutusta tarjoaa Kouvolan seudun ammattiopisto, jossa on mahdollista opiskella lähes neljääkymmentä eri perustutkintoa seitsemältä koulutusosalta. Lisäksi Kouvolan seudun ammattiopisto tarjoaa erityisopetusta, ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, aikuiskoulutusta sekä oppisopimuskoulutusta. (Koulutustarjonta 2010.) Kotkan ja Haminan alueella ammatillista koulutusta tarjoaa Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto järjestää ammatillista peruskoulutusta 24 ammatilliseen perustutkintoon, talouskouluopetusta, maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä valmentavaa ja ohjaavaa koulutusta. (Ekamin koulutustarjonta 2010.) Kymenlaakson ammattikorkeakoulu Kouvolassa ja Kotkassa tarjoaa tutkintoon johtavaa koulutusta viidellä eri koulutusosalalla. Ammattikorkeakoulututkintojen lisäksi tarjolla on myös ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja, muuntokoulutusta, avoin ammattikorkeakoulu, täydennys- ja jatkokoulutusta, erikoistumisopintoja, verkko-opintoja sekä kieliopintoja. (Koulutus 2010.) Kymenlaaksossa ei ole omaa yliopistoa (Yliopistot ja yhteistyöverkostot 2010).

Kymenlaaksossa käynnistettiin vuonna 2007 Nupit Kaakkoon! -hanke, joka on Kotkan kaupungin nuorisotoimen hallinnoima seudullinen nuorisotyön kehittämishanke. Hanke on päättynyt vuonna 2010. Hankkeella on jatkohanke nimeltään Nupit Kaakkoon - Osaava Kaakonkulma. Hanke on ajoitettu vuosille 2010–2013, ja hankkeen toteutusta hallinnoi Lappeenrannan nuorisotoimi. (Nupit Kaakkoon! -hanke 2010.)

Nupit Kaakkoon! -hankkeen tarkoituksena on parantaa ja kehittää seudullisia ja maakunnallisia nuorisopalveluita. Hankkeella halutaan kiinnittää kymenlaaksolaisten päätäjien huomio nuoriin ja heidän asemaansa sekä sen kehittämiseen. Tällä tavalla halutaan myös kehittää alueen vetovoimaisuutta nuorison kannalta. Tavoitteena on antaa tukea kunnalliselle nuorisotyölle, ja saada tietoa Kymenlaakson nuorisopalveluiden vaikuttavuudesta. Hanke laajeni vuosina 2008–2009, ja laajenemisen myötä siinä on mukana valtaosa Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan kunnista. (Nupit Kaakkoon! -hanke 2010.)

Nupit Kaakkoon! -hankkeella kerättiin tietoa siitä, mitä nuoret ajattelevat asuinkunnastaan, koulutus- ja työllisyysasioista, toimeentulosta, henkisestä hyvinvoinnista, vapaa-ajanvietosta, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä tulevaisuudesta. Kotkassa kysely toteutettiin nuorisobarometrinä, johon osallistuivat kaikki Etelä-Kymenlaakson kunnat. Iältään kyselyyn osallistuneet nuoret olivat 19–25-vuotiaita. Etelä-Karjalassa suoritettiin nuorten elinolojen ja palvelujärjestelmän verkostoarviointi, johon osallistui 9. luokkien oppilaita ja 16–19-vuotiaita nuoria. Kouvolan alueella toteutettiin nuorisokysely, jonka kohderyhmänä olivat 13–18-vuotiaat nuoret. (Nupit Kaakkoon! -hanke 2010.)

Nuorten vastauksista ilmeni Kymenlaakson viihtyvyyteen vaikuttavia asioita ja kehittämismahdollisuuksia. Kymenlaakson viihtyvyyteen eniten vaikuttivat perhe ja ystävät. Nuoret vastasivat perheen olevan heille tärkein tekijä siihen, miksi he asuivat vielä Kymenlaaksossa. Viihtyvyyteen vaikuttivat myös hyvät kulkuyhteydet ja luonto, etenkin Kotkassa meri vaikutti etenkin yli 18-vuotiaiden nuorten viihtyvyyteen positiivisesti. Nuoret olivat myös tyytyväisiä kouluihinsa ja opiskelumahdollisuuksiinsa. Kuitenkin nuoria huolestutti työllistyminen opiskelujen loputtua. Kotkan ja Kouvolan nuoret pitivät työllistymismahdollisuuksiaan asuinalueella heikkoina. Merkittävää oli myös se, että peruskoulussa olevista nuorista joka viidennellä ei ollut tulevaisuuden suunnitelmia tai toiveita opiskelun suhteen. (Kotkan nuorisobarometri 2008, 9–20; Kouvolan nuorisokysely 2009, 8–14.)

Tyytymättömiä nuoret olivat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja kuulluksi tulemiseen. Tärkeimmiksi vaikutuskanavikseen nuoret kokivat omat nettisivustonsa ja koulujen oppilaskunnat. (Kotkan nuorisobarometri 2008, 30; Kouvolan nuorisokysely 2009, 26.) Liki puolet Kouvolassa asuvista nuorista ei uskonut omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa (Kouvolan nuorisokysely 2009, 25). Opiskelijat olivat tyytymättömiä työnsaantimahdollisuuksiinsa tulevaisuudessa, sillä he eivät uskoneet työllistyvänsä nykyiselle asuinalueelleen. Tämän takia Kotkan alueen vastaajista puolet suunnitteli poismuuttoa. Kymmenen vuoden sisällä poismuuttoa suunnitteli vastaajista 10 prosenttia. (Kotkan nuorisobarometri 2008, 13.) Kouvolan alueella liki 71 prosenttia opiskelijoista ja puolet peruskoululaisista uskoi asuvansa muualla tulevaisuudessa (Kouvolan nuorisokysely 2009, 35).

Nuoret saivat antaa kehitysehdotuksia Kymenlaakson alueelle. Erityisesti nuoret toivoivat nuorisopalvelujen kehittämistä. Nuoret toivoivat saavansa enemmän paikkoja,

joissa viettää vapaa-aikaansa kavereiden kanssa. Lisäksi nuoret toivoivat lisää harrastusmahdollisuuksia. (Kotkan nuorisobarometri 2008, 13; Kouvolan nuorisokysely 2009, 20.) Nuoret halusivat myös lisää vaikutusmahdollisuuksia. Nuoret kokivat esimerkiksi koulujen lakkauttamispäätöksissä, ettei heitä kuunneltu lainkaan. (Kouvolan nuorisokysely 2009, 25.)

Nuorten hyvinvointi Kymenlaaksossa 2002–2006 -tutkimuksessa kerrotaan, että Suomessa tehdään joka toinen vuosi kouluterveyskysely, johon osallistuu kuntia ympäri Suomea. Kyselyt tehdään aina samoissa kouluissa ja samoilla lomakkeilla. Aika ja menetelmät ovat samat, jotta tieto olisi mahdollisimman vertailukelpoista. Kyselyt tehdään yleensä opettajan ohjaamana luokkakyselynä. Kouluterveyskyselyn avulla halutaan saada tietoa nuorten koulu- ja elintavoista, terveydestä, terveysosaamisesta, terveystottumuksista ja oppilashuollosta. Kyselyistä saadut tiedot menevät koulujen ja kuntien käyttöön. (Luopa, Pietikäinen, Puusniekka, Jokela & Sinkkonen 2006, 3.)

Kysely on teetetty vuodesta 1996 lähtien ja se oli suunnattu peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisille sekä lukion toisen vuosikurssin opiskelijoille. Vuodesta 1999 lähtien mukaan otettiin myös lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat. Kyselyyn on osallistunut kaiken kaikkiaan 400 kuntaa ja vuonna 2006 siihen osallistui 148 kuntaa. Kunnat olivat Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin läänistä. Osallistuneita oppilaita on noin 46 000–88 000. Kymenlaakson kunnista Kotkan seutu on osallistunut kyselyyn vuosina 1997 ja 1999. Anjalankoski, Iitti ja Virolahti osallistuivat vuonna 2000. Kymenlaakson kunnat ovat osallistuneet kattavasti kyselyyn vuodesta 2002 lähtien. Peruskoulussa vastanneita on keskimäärin 3285–3459 ja lukiossa osallistujia on 1583–1680. (Luopa ym. 2006, 3.)

Tutkimuksen tuloksista ilmenee nuorten elinoloissa tapahtuneen myönteisiä muutoksia, sillä vanhempien tupakanpoltto oli vähentynyt, ja vanhemmat myös tiesivät paremmin nuorten viikonlopunviettopaikat kuin aikaisemmin. Nuorten tekemien toistuvien rikkeiden osuus oli pienentynyt merkittävästi etenkin pojilla. Nuorten kokemukset fyysisestä uhasta olivat myös vähentyneet. Keskimäärin nämä muutokset olivat myönteisempiä Kymenlaaksossa kuin muualla Etelä-Suomen läänissä. Kielteisiä asioita olivat nuorten kokemukset läheisten ystävien puutteesta. Etenkin lukiolaistytöt kokivat, ettei heillä ollut läheisiä ystäviä. Kymenlaaksossa vanhempien työttömyys oli myös yleisempää kuin muualla Etelä-Suomen läänissä. (Luopa ym. 2006, 4–5.)

Nuorten kokemukset kouluoloista olivat myös hieman parantuneet. Useat nuoret pitivät koulunkäynnistä ja koulun työmäärä koettiin pienempänä etenkin lukiolaisten keskuudessa. Myös kouluntehtävien kanssa apua tarvitsevien määrä oli vähentynyt 14 prosentista 11 prosenttiin. Fyysiset työolot jakoivat nuorten mielipiteitä. Lukiolaiset ilmoittivat työolojen parantuneet, mutta yläluokkalaisten mielestä työolot olivat huonot. Nuorten kuulluksi tuleminen oli huonompaa Kymenlaaksossa kuin muualla Etelä-Suomen läänissä. Koulukiusaaminen oli nuorten mukaan lisääntynyt ja se oli Kymenlaaksossa yleisempää kuin muualla Etelä-Suomen läänissä. (Luopa ym. 2006, 6–7.)

Kokemukset terveydentilasta olivat parantuneet, sillä huonoksi terveyden tilansa koki nuorista 18 prosenttia, kun aikaisemmin terveydentilansa oli kokenut huonoksi 21 prosenttia. Terveystottumuksissa oli tapahtunut myönteisiä muutoksia, esimerkiksi nuorten tupakointi on vähentynyt yläluokilla 22 prosentista 16 prosenttiin ja lukiolaisilla 16 prosentista 10 prosenttiin neljässä vuodessa. Humalajuominen ja huumekeikailut olivat myös vähentyneet. Terveysosaaminen oli kuitenkin puutteellista, ja joka neljäs nuori ilmoitti, etteivät terveystiedon aiheet kiinnostaneet heitä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että joka viidennellä yläluokkalaista oli huonot tiedot seksuaaliterveydestä. Kouluterveydenhuollon nuoret kokivat vaikeaksi, koska heidän mielestään terveydenhoitajalle tai koululääkärille oli vaikea päästä. Yläluokkalaista joka viides ja lukiolaisista joka neljäs koki, etteivät he saa apua kouluterveydenhuollosta henkilökohtaisiin asioihin. (Luopa ym. 2006, 10.)

8 LAPSUUS JA NUORUUS

Tässä tutkimuksessa nuorella tarkoitetaan 15–29-vuotiaita nuoria ja nuoria aikuisia. Nuorisolaissa, joka astui voimaan 1.3.2006, nuori määritellään alle 29-vuotiaaksi (Nuorisolaki 27.1.2006/72). Tämä elämänvaihe ajoittuu myöhäislapsuuden ja varhaisaikuisuuden välimaastoon. Taloudelliset ja sosiaaliset muutokset teollistuneissa maissa ovat pitkittäneet nuoruutta ja riippuvuutta vanhemmista. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 160–161.)

Martikainen määrittelee nuoren aikuisuuden elämänvaiheeksi, jolloin elämän vastuut muuttuvat todellisuudeksi. Vastuilla tarkoitetaan työelämään, parisuhteeseen, lasten kasvatukseen ja asuntolainasta selviämiseen liittyviä vastuita ja ongelmia. Martikaisen mukaan yksilön itselleen asettamia elämän tavoitteita ovat vakituinen parisuhde, lap-

set, oma asunto ja kiinnostava työ. Joka tapauksessa jokainen yksilö asettaa aikuisuudelleen omat yksilölliset tavoitteet. (Martikainen 2009, 9–10.)

Nuoruus on silta lapsuudesta aikuisuuteen, ja nuoruuden haasteita ovat esimerkiksi seksuaalisuuden haltuun saaminen, yksilöllisen identiteetin vakiinnuttaminen, vanhempien vaikutuspiiristä irtautuminen sekä aikuisen velvollisuuksien hyväksyminen. Nuori muuttuu, ja hänellä on mahdollisuus tuon muutoksen kautta korjata lapsuutensa ratkaisemattomia ongelmia. Nuoruusvuodet määritellään kuuluvan ikävuosien 10–22 välille. (Vuorinen 1998, 199, 201.) Toisaalta nykyinen kehitys näyttää siltä, että nuoruus pidentyy. Nuoruuden keskeisten kehitystehtävien, kuten sukupuoli-identiteetin omaksuminen ja suhteiden luominen toiseen sukupuoleen, koulutuksen hankkiminen ja valmistautuminen työelämään ja perhe-elämään sekä ideologian muodostaminen, saavuttaminen on siirtynyt myöhemmäksi kuin aikaisemmin. Jopa keski-ikäisten yksilöiden kehitys saattaa työelämän ja perheen perustamisen osalta olla vakiintumattomassa vaiheessa. (Nurmi ym. 2006, 124–125, 131.)

Nuoruutta on aikaisemmin kuvattu kriisiksi ja aikuisiin kohdistuvan kapinan vaiheeksi (Jarasto & Sinervo 1999, 11–12). Monille nuorille kamppailu on todellisuutta ja arkipäivää. Nuoruusiän kuohunta kuitenkin ilmenee yksilöllisesti, jopa eri nuorilla vastakkaisin tavoin siten, että toinen vetäytyy, toinen näyttää tunteensa ulospäin. (Vuorinen 1998, 201, 205–206.) Uudempi tutkimus osoittaa, että suurin osa nuorista ei käy läpi minkäänlaista kriisiä. Nuoren kehitys on jatkuvaa, asteittaista ja jopa ennustettavaa. Nuoren psyykkinen kehitys käynnistyy ja etenee neljän kokonaisuuden kautta ja avulla. Nämä kokonaisuudet ovat fysiologiset muutokset ja kypsymisen, ajattelutaitojen kehittyminen, sosiaalisen kentän laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset. Näiden avulla nuori takoo uuden minäkuvan. Uudessa minäkuvassa ovat mukana lapsuuden minäelämykset ja identifikaatiot järjestettyinä uudeksi synteetiksi. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 26; Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 124, 126.)

Nuoruusiän aikana selviää ”Kuka minä olen?” ja ”Millainen on minun identiteettini?” olipa sitten kyse uudemmasta tai vanhemmasta nuoruuden teoretisoinnista. Nuoret valitsevat erilaisia kehitysympäristöjä itse oman motivaationsa, tavoitteidensa, temperamenttinsa ja elämänhistoriansa perusteella. Oman elämän ohjaus perustuu nuoren yksilöllisiin motiiveihin ympäristön mahdollisuuksien ja rajoitusten puitteissa. Nuoren

valintoihin vaikuttaa hänen historiansa. Esimerkiksi ne nuoret, joilla on myönteinen minäkäsitys, uskovat vaikutusmahdollisuuksiinsa. (Lehtinen ym. 2007, 27; Nurmi ym. 2006, 134–135.)

Lapsuudentapahtumilla on vaikutus nuoruuden ja aikuisiän elämäntyytyväisyydelle. Mikäli lapsuuteen kasautuu paljon emotionaalisesti ja taloudellisesti kuormittavia asioita, on yksilöllä suurempi riski olla elämäänsä tyytymätön aikuisiässä. Kuormittavat lapsuudentapahtumat saattavat ennakoida tulevia terveysongelmia, kuten aikuisiän depressiota, sepelvaltimotautia, syöpää ja migreeniä. Keskittymällä lapsuuden kuormittavien tapahtumien ennaltaehkäisyyn ja perheiden tukemiseen, on mahdollista vaikuttaa yksilöiden elämänkaaren muodostumiseen hyvään suuntaan. Myös yksilön optimistinen elämänasenne aikuisuudessa suojaa lapsuuden ja nuoruuden tapahtumien kielteisiltä vaikutuksilta. Aikuisena yksilö voi pyrkiä muuttamaan opittuja käyttäytymismallejaan, elintapojaan sekä tapaansa suhtautua asioihin. (Koskenvuo, Hämäläinen & Kangas 2010, 310.)

8.1 Nuoresta aikuiseksi

Siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen tapahtuu ikävuosina 17–22. Varhaisaikuisuuden ajaksi sanotaan ikävuosia 22–28. Varhaisaikuisuutta seuraa 28–33-vuotiaana siirtymä, jonka aikana siihen mennessä tehtyjä elämänratkaisuja arvioidaan uudelleen. Vakiintumisen ajaksi sanotaan ikävuosia 33–40. (Nurmi ym. 2006, 164.) Nuoruuden huolettomuudesta siirtymistä kohti vastuullista aikuisuutta ei voida pitää kovin helppona elämänvaiheena. Myöhäisnuoruuden kehitystehtäviin kuuluvat emotionaalinen riippumattomuus vanhemmista, parisuhteeseen valmistautuminen, uran valinta ja ammatin valmistautuminen sekä yksilöllisen eettisen ja moraalisen uskomusjärjestelmän kehittäminen. (Nurmi ym. 2006, 161.)

Oman identiteetin etsiminen ja löytäminen avaavat tien kohti varhaisaikuisuutta. Tässä vaiheessa nuoren aikuisen kehitystehtäviin kuuluvat elämäntoverin valitseminen, perheen perustaminen ja lasten kasvattaminen, työuran aloittaminen ja siihen liittyviin ehtoihin mukautuminen, yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niihin vaikuttaminen. Lisäksi kehitystehtäviin kuuluvat taloudellisen perustan luominen, tyydytystä tuottavaan vapaa-ajan toimintaan osallistuminen sekä huolehtiminen omasta henkisestä ja eettisestä kehityksestä. Näiden kehitystehtävien onnistumisella tai epä-

onnistumisella on merkittäviä seurauksia nuoren aikuisen selviytymiselle ja onnellisuudelle. (Nurmi ym. 2006, 161.)

Tutkimusten mukaan työ on ihmisille tärkein sisällön tuoja. Työn tekeminen ovat tärkeässä roolissa rakennettaessa omaa identiteettiä. Jonkinlaista muutosta on tapahtunut siinä, että työ nähdään ennemminkin toimeentulon välineenä kuin elämän sisältönä. (Martikainen 2009, 75.) Helven mukaan työhön meno on aikuistanut nuoret. Työelämään pääsemisen vaikeudet vaikeuttavat nuoren itsenäisen elämän aloittamista monella tavalla. Psykologiset vaikutukset näkyvät itsetunnossa ja sosiaaliset vaikutukset ihmissuhteissa. Yhteiskunnalliset vaikutukset taas näkyvät nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Nuoren siirtymävaiheessa integroituminen yhteiskuntaan tapahtuu juuri työn kautta. (Helve 2002, 60–61.)

Siirtymät elämänvaiheesta toiseen voivat aiheuttaa kriisejä. Kriisillä tarkoitetaan sellaista elämänvaihetta, jonka ihminen kokee jostakin syystä vaikeaksi. Siirtymät saattavat sujua ilman suuria kriisejä tai sitten ne voivat aiheuttaa suuriakin hankaluuksia. Kriiseistä selviäminen vie elämää eteenpäin. (Turunen 2005, 17, 268.) Tärkeä kehitysvaihe nuorelle on erityisesti seksuaalisen identiteetin löytäminen, sillä vaikeudet ystävyys- ja seksuaalisuhteiden muodostamisessa voivat johtaa nuoren eristäytymiseen (Nurmi ym. 2006, 163).

Nuoren oman elämäntyylin löytymiseen, maailmankatsomuksen ja pitkäaikaisten ihmissuhteiden perustojen luomiseen tarvitaan vuorovaikutusta itsen ja ympäristön välillä. Tähän elämänvaiheeseen kuuluvat erilaiset kokeilut, asioiden kyseenalaistaminen ja kriittinen suhtautuminen. Usko itseensä kasvaa nuoren saadessa hyväksyntää ympäristöstään. Näin nuori luo omia arvoja ja eettistä ajattelua. (Turunen 2005, 156–159; Nuoruudesta aikuisuuteen 2009.)

Aikuinen on persoona, joka on löytänyt paikkansa yhteiskunnassa tai sen järjestelmissä. Sopeutuminen ei ole aikuisuuden mitta, vaan aikuisuuteen liittyy jonkinlaisen tyylin, aseman tai roolin löytäminen. (Turunen 2005, 175.) Aikuistumisen perustavoite on omilla jaloilla seisomisen oppiminen. Näin aikuinen voi kohdata elämän moninaiset vaatimukset. (Martikainen 2009, 46.)

8.2 Nuoren integraatio yhteiskuntaan

Sosialisaatio eli integroituminen yhteiskuntaan on psykologinen, sosiologinen sekä sosiaalipsykologinen tapahtuma. Sosiaalistumisprosessi nähdään yksilön sisäisenä psyykkisenä prosessina, jossa korostuvat yhteiskunnan rakenteet ja kulttuurin merkitys. Sosialisaatio eli integroituminen yhteiskuntaan on sosiaalinen ja vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa minäkuva ja sosiaalinen identiteetti syntyvät. (Pirskainen 2007, 111.)

Vuonna 1975 Ritva Aallon väitöskirjassa Nuorten sosiaalistuminen ja nuorisotyö määriteltiin ensimmäisiä kertoja suomalaisessa nuorisotutkimuksessa nuoruutta yhteiskunnallisena ilmiönä. Aalto toi esille tutkimuksissaan, ettei nuoruutta esiinny kaikissa yhteiskunnissa tavalla, jolla me sen tunnemme. Aallon mukaan nuoruuden sisältö määrittyy nuoriin suunnattujen yhteiskunnan odotusten, sosiaalisten ja taloudellisten rakenteiden sekä historiallisen tilanteen mukaan. Aalto määrittelee nuoruuden olevan lapsuuden jatke ja valmistautumisaika aikuisuuteen. Nuoruuden aikana opetellaan niitä tietoja, taitoja ja valmiuksia, joita aikuisena tarvitaan. (Aalto 1975 Puurosen 2006, 122–123 mukaan.)

Aalto tuo esille, että nuoruudessa tapahtuu sosiaalinen kypsyminen. Sosiaalinen kypsyminen nuoruudessa voidaan Aallon mukaan jakaa erilaisiin vaiheisiin. Varhaisnuoruudessa nuori on pitkälti samanlaisessa sosiaalisessa asemassa kuin lapsi eli riippuvainen ympäristöstään kuten koulusta, kodista ja vanhemmista. Aalto tuo esille yhteiskuntaluokkien vaikutuksen sosialisaatioon eli aikuisuuteen kypsymiseen. Hänen mukaansa työläisnuorten aikuistuminen on nopeampaa kuin keskiluokkaisten ja tai yläluokkaisten nuorten. Ikään perustuvia ja biologisia rajoja sosiaalistumiselle on vaikea vetää, sillä sosiaalinen kypsyminen on sidoksissa yksilöllisyyteen, elämäntapaan ja elämäntyyliin. (Aalto 1975 Puurosen 2006, 122–123 mukaan.)

Emilé Durkheimin, jota pidetään yhtenä sosialisaation esi-isänä, mukaan sosiaalistuminen alkaa syntymästä ja jatkuu koko ihmisen eliniän ajan. Sosialisaation alkamiseen vaaditaan kasvokkaista vuorovaikutusta, jota tapahtuu ensimmäisenä lapsen ja hänen vanhempien välillä. Sosialisaatioprosesseissa yksilöt oppivat ja sisäistävät ajattelemisen, tuntemisen ja toimimisen tapoja, jotka ovat heidän yhteiskunnalleen luonteenomaisia. Samalla tässä prosessissa yksilö luo itselleen identiteettejä. Jokainen kohtaa-

mistilanne, jossa on vuorovaikutusta, on myös sosialisatiotilanne. (Pirskainen 2007, 112–113.)

Yleisesti sosialisatio jaotellaan primaari- ja sekundaarisosialisaatioon. Ensimmäinen on lapsuusajassa tapahtuvaa, jälkimmäinen taas yksilön elämän myöhemmissä vaiheissa tapahtuvaa sosialisatiota. Primaarisosialisaation aikana lapsen on opittava paitsi yhteisönsä kulttuuri, myös kehitettävä oma minäkuvansa. (Pirskainen 2007, 114.)

Yksilön minäkuva kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja on näin ollen luonteeltaan sekä yksilöllinen että sosiaalinen. Lapsi kokee maailman tässä vaiheessa objektiivisena, joten hän omaksuu sen arvot perustana myöhemmälle elämälleen. Tämän vuoksi lapsuuden aikana omaksutut arvot ovat usein voimakkaita ja pysyviä. Primaarisosialisaatiossa sisäistetään niin sanottu ”perusmaailma” eli se, mitä minä olen. Myöhemmin elämässä tapahtuvassa sekundaarisosialisaatiossa yksilö sisäistää erilaisia institutionaalisia osamaailmoja, joissa tarvitaan erilaisia rooleja. Erilaiset osamaailmat kasaantuvat perusmaailman päälle, jolloin myös erilaiset roolit kasaantuvat ”perusminän” päälle. Yksilön tarvitsemia myöhempiä spesifejä taitoja voivat olla esimerkiksi äidiksi tai isäksi opettelu tai ammatin ja sen mukaisen käytöksen ja sanavaraston omaksuminen. (Pirskainen 2007, 114–115.)

Perhe on lasten ja nuorten tärkein sosialisatioinstituutio. Nyky-yhteiskunnassa perheen arkinen yhdessäolo on kuitenkin jakautunut perheen ulkopuolisiin instituutioihin kuten päiväkotiin, työelämään, kouluun tai harrastusseuroihin. Perhe ei ole enää ainoa sosiaalistaja, vaan se rinnalle on noussut koulu, nuorten vertaisryhmät sekä kulttuuri-teollisuuden tuotteet – elokuvat, musiikki ja muoti. Lisäksi kaverien on todettu joissain vaiheissa lapsen elämää olevan tärkeämpiä vertaissosiaalistajia kuin vanhempien. (Pirskainen 2007, 125–127.)

Perhe on kuitenkin yksilön tärkein sosialisatioinstituutio. Nyky-yhteiskunnan piirteisiin kuuluvat vahvasti lyhytaikaisuus etenkin työelämässä, irrallisuus, lyhytjänteisyys ja pinnallisuus, mikä vaikuttaa yksilön luonteeseen ja etenkin pysyvän minän rakentumiseen ja sitä kautta minän sosialisatioon. Yksilön on toisaalta sopeuduttava hektisiin muutoksiin ja toisaalta hänen on pystyttävä oppimaan sitoutumista ja luotettavuut-

ta arvoina. Tämä kehitys tuo mukanaan myös itserefleksiivisyyttä ja autonomiaa arvoina aikaisempaa enemmän. (Pirskainen 2007, 125.)

Aalto näkee nuorten socialisaatioprosessin funktionaaliseen sosiaalistumisteoriaan perustuvana tapahtumaketjuna, jonka kuluessa nuori sisäistää odotukset, joita yhteiskunnalla on hänen suhteensa. Sisäistäminen on yksilöllistä ja riippuu ympäristötekijöistä kuten kodista, vertaisryhmistä, vallitsevasta nuorisokulttuurista, koulusta ja muista relevanteista tekijöistä. Aalto mieltää yhteiskunnan voimaksi, joka lopulta määrittelee nuorten toimintaa sekä niiden tekijöiden toimintaa, jotka vaikuttavat välillisesti nuoren socialisaatioon. (Aalto 1975 Puurosen 2006, 124 mukaan.)

Maailman muuttuminen tuo tullessaan haasteita nuoren socialisaatioon. Yhteiskunta vaatii yksilöltä kykyä persoonallisiin ratkaisuihin ja rohkeutta sekä kykyä tehdä itselleen parhaat ratkaisut. Amerikkalaisen tutkijan David Riesmanin mukaan on syntynyt *toisjohteinen ajattelumalli*, koska yksilöt ovat entistä enemmän tekemisissä vieraiden ja tuntemattomien ihmisten kanssa ja tästä syystä joutuvat vaihtamaan rooleja ja liikkumaan enemmän rooliensa sisällä. Tällaisessa tilanteessa on yksilölle eduksi, jos hän pitää vaihtelevista vuorovaikutustilanteista sekä itsensä esille tuomisesta. Elämässä menestymiseen vaaditaan entistä sosiaalisempaa käyttäytymistä kuten kommunikatiokykyä sekä aloitteellisuutta. Tähän haasteeseen vastatakseen vanhemmat pyrkivät kasvattamaan lapsensa ulospäin suuntautuneiksi. Toisaalta nyky-yhteiskunnassa korostuvat myös pinnallisuus ja välinpitämättömyys muita kohtaan. Muutoksia on tapahtunut myös arvojen muokkaamisessa. Perinteisessä yhteiskunnassa aikuiset muokkasivat lastensa omaksumia arvoja. Nykyisin taas aikuiset ja nuoret muokkaavat itse omat arvonsa, mutta tämän lisäksi nuoret vaikuttavat myös vanhempien sukupolvien arvoihin. (Pirskainen 2007, 127–128.)

9 KOULUTUKSESTA TAI TYÖMARKKINOILTA SYRJÄYTYMINEN

Syrjäytyminen tarkoittaa kasautunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät pitkäaikainen tai usein toistuva työttömyys, toimeentulo-ongelmat, elämänhallintaan liittyvät ongelmat sekä syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Lisäksi syrjäytymiseen voi liittyä sairautta tai vammaisuutta, poikkeavaa käyttäytymistä, rikollisuutta sekä päihteiden käyttöä. Mikään yksittäinen ongelma ei aiheuta syrjäytymistä, vaan kysymys on kasautuvista ongelmista ja huono-osaisuuden kehän muodostumisesta.

Syrjäytyminen tarkoittaakin moniulotteisia ja pitkäaikaisia ongelmia. (Sosiaaliturvan suunta 2005–2006, 85.)

Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksen Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö lähtökohtana on lapsuuden vaikutus yksilön tulevaisuuteen. Lapsuuden tai nuoruuden vaikeuksien vuoksi hänen koulumenestyksensä voi olla heikko ja hän voi jopa joutua keskeyttämään koulunkäyntinsä. Puutteellisen peruskoulutuksen vaikutuksena voi olla ammatillisen koulutuksen hankkimisen vaikeudet, mikä taas voi johtaa vaikeuksiin työmarkkinoille siirtymisessä ja vakaan työmarkkina-aseman saavuttamisessa. (Ek, Saari, Viinamäki, Sovio & Järvelin 2004, 33.)

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Lapin ja Oulun lääneissä vuonna 1966 syntyneistä valittu ryhmä. Tarkastelun kohteena olivat työmarkkinoilta syrjäytymisen ja muun huono-osaisuuden kasautumisen toisiinsa liittyminen sekä niiden yhteys Kelan maksamien sosiaaliturvaetuuksien maksamiseen. Tutkimuksessa tarkasteltiin ryhmän jäsenten elämäntilanteeseen ja yhteiskuntaan liittyviä tekijöitä, jotka olivat lisänneet riskiä työmarkkinoilta syrjäytymiseen, kasautuvaan huono-osaisuuteen ja sosiaaliturvan käyttöön 31 ikävuoteen mennessä. Tutkimuksessa analysoitiin Kelan, Tilastokeskuksen sekä työministeriön tilastoja ja aikaisempia tutkimuksia Suomen elinkeinorakenteen, väkiluvun, koulutusrakenteen, työllisyyden ja massamuuton kehityksestä. Kohderyhmän jäsenten yksilöllistä työmarkkinoilta syrjäytymistä, huono-osaisuuden kasautumista ja sosiaaliturvan käyttöä tutkittiin Pohjois-Suomen kohortti 1966:n hyvinvointi- ja terveystutkimusohjelmassa kerättyjen hyvinvointia kuvaavien tietojen avulla. Ryhmän jäsenten sosiaaliturvan käyttöä analysoitiin Kelan rekisteritietojen avulla. (Ek ym. 2004, 35–36.)

Pohjois-Suomen kohortti 1966 -aineistolla tarkoitetaan niitä vuonna 1966 syntyneitä, jonka äidin vuonna 1965 raskauden kestosta ennustettu lapsen syntymävuosi oli 1966. Kohortti 1966 -ryhmään kuului 12 231 henkilöä. Heidän äitinsä täyttivät raskauden aikana perheen elämäntilannetta kartoittavan lomakkeen, jolla selvitettiin monipuolisesti esimerkiksi vanhempien sosioekonominen asema. Tiedonkeruuta jatkettiin lapsen syntymän yhteydessä, hänen ollessaan 1-vuotias ja 14-vuotias. Tutkimusta jatkettiin vuonna 1997, kun niille ryhmän jäsenille, joiden osoitetiedot olivat saatavilla, lähetettiin postikysely. Analyysit kohdistuivat niihin Kohortti 1966 -ryhmään kuuluneisiin,

jotka vastasivat vuonna 1997 tehtyyn kyselyyn, asuivat Suomessa eivätkä kieltäneet tietojensa käyttöä tutkimuksessa. (Ek ym. 2004, 36–37.)

Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että kahdeksan prosenttia tutkituista oli työhistoriansa aikana enemmän työttömänä kuin työssä. Matala yleissivistävä ja ammatillinen koulutus molemmilla sukupuolilla sekä heikko koulumenestys etenkin naisilla ennustivat työelämästä syrjäytymistä. Ammatillista koulutusta vaille jääneen nuoren riski syrjäytyä työelämästä oli kymmenkertainen verrattuna korkeakoulututkinnon suorittaneisiin. Varhaislapsuuden tekijöistä työelämästä syrjäytymistä ennustavia tekijöitä olivat äidin yhteiskunnan tuen tarve sekä elinoloihin tyytymistä painottava asenne. Työelämästä syrjäytymistä ennustava tekijä oli miehillä myös äidin alhainen koulutustaso. Äidin yhteiskunnan tuen tarve näytti vaikuttavan lapseen tämän oman koulutustason kautta. Pitkittyvä työttömyys kytkeytyi matalaan koulutustasoon sekä syrjäiseen asuinpaikkaan, jossa työllistymis- ja opiskelumahdollisuudet olivat vähäiset. Miehillä työelämästä syrjäytymiseen liittyivät mielenterveyden häiriöt, perheettömyys, taloudellinen köyhyys sekä yksinäisyys useammin kuin naisilla. (Ek ym. 2004, 105–106.)

Kelan Sosiaalivakuutus-lehdessä julkaistun artikkelin Mielenterveyden häiriöt syrjäyttävät nuoria työelämästä mukaan mielenterveyden häiriöt ovat edelleen kasvava syy työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisten ja Kelan maksamien sairauspäivärahojen taustalla. Erityisen huolestuttavia ovat alle 30-vuotiaiden ryhmässä tapahtuneet muutokset mielenterveyden häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle jäämiseen. Kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveyden häiriöiden vuoksi jääneistä viidennes oli alle 30-vuotiaita, kun vastaava luku vuonna 2000 oli 12,4 prosenttia. Vuodesta 2000 vuoteen 2007 mielenterveyden häiriöiden vuoksi eläkkeelle jääneiden alle 30-vuotiaiden määrä siis yli kaksinkertaistui. (Raitasalo & Maaniemi 2008, 8–9.)

Nuorten mielenterveyden häiriöiden aiheuttaman työkyvyttömyyden kasvun syynä on turvaverkoston rapautuminen. Turvaverkostolla tarkoitetaan perheen, koulun, opiskelun, työn sekä terveydenhuollon muodostamaa kokonaisuutta. Perheiden ilmenneet turvattomuus ja kriisit ovat mahdollisesti seurausta 1980–1990-lukujen taitteen taloudellisesta lamasta. Turvattomuus ja kriisit heijastuivat mahdollisesti kasvavien lasten ja nuorten kehitysedellytysten heikkenemiseen. Myös koulujen mahdollisuudet turvata heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten kehitystä ovat saattaneet heikentyä, mikä taas on voinut aiheuttaa koulupudokkaiden määrän lisääntymistä. Opiskeluista

vieraantuminen voi olla seurausta siitä, että opiskelijoilta vaaditaan monipuolisempaa kyvykkyyttä, johon haavoittuvien nuorten kapasiteetti ei riitä. Työelämässä vaaditaan työntekijältä aikaisempaa enemmän kognitiivista ja sosiaalista kyvykkyyttä. Lisäksi vaaditaan uuden oppimista sekä muutoskyvykkyyttä työelämän ja työtehtävien nopean muuttumisen vuoksi. Samalla työelämän sisäinen joustavuus on voinut vähentyä, mikä on aiheuttanut haavoittuvien nuorten työelämän ulkopuolelle jäämistä sekä syrjäytymistä. Mahdollista on myös se, etteivät koulu-, opiskelija- sekä työterveyshuolto ole kyenneet tavoittamaan ja löytämään psyykkisesti oireilevia nuoria ja ohjaamaan heitä hoitoon ja kuntoutukseen. (Raitasalo & Maaniemi 2008, 10.)

Samaan aikaan nuorten työkyvyttömyyden lisääntymisen kanssa myös väestön keski-ikä kohoaa. Ennusteiden mukaan ensi vuosikymmenelle siirryttäessä työkykyisen työvoiman tarve kasvaa merkittävästi. Tähän työvoimapolitiittiseen kyetään vastaamaan vain ylläpitämällä ja kehittämällä nuorten opiskelu- ja työkykyä. Mitä aikaisemmin onnistutaan tavoittamaan mielenterveyden häiriöistä kärsivät nuoret ja nuoret aikuiset sekä ohjaamaan heidät hoidon ja kuntoutuksen piiriin, sitä vähemmän haittoja häiriöt aiheuttava ja sitä kauemmin nuoret pysyvät työkykyisinä. Lisäksi huomiota olisi kiinnitettävä perheiden turvallisuuden, koulujen ja opiskeluympäristön sujuvuuden sekä työelämän joustavuuden kehittämiseen. (Raitasalo & Maaniemi 2008, 10.)

Maarit Joutulaisen ja Paula Ruokasen (2008) opinnäytetyössä Nuorten elämää yhteiskunnan reunalla – Koulusta ja työelämästä syrjäytymisen tarkastelua perehdytään nuorten syrjäytymiseen koulusta ja työelämästä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia nuorten hyvinvointia uhkaavia ja syrjäytymistä edistäviä tekijöitä esiintyy koulumaailmassa. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli löytää keinoja ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Keskeiseksi tutkimustulokseksi nousi koulukiusaaminen nuorten hyvinvointia uhkaavana tekijänä. Koulukiusaaminen aiheutti kouluttautumisen pitkittymistä sekä yhteiskunnallisen osallistumisen viivästymistä. Koulukiusaamisella nähtiin tuhoisia vaikutuksia koko nuoren elämänkulkuun. (Joutulainen & Ruokanen 2008, 2.)

10 TYÖVOIMAN PALVELUKESKUS

Vuosina 2004–2006 perustettiin alue- ja paikallistason viranomaisten sekä muiden palveluntuottajien asiantuntijaverkostoksi 38 työvoiman palvelukeskusta. Työvoiman palvelukeskus tarjoaa monipuolisesti aktivoivia toimenpiteitä työttömille, joiden työmarkkinoille auttamiseen nykyiset palvelut eivät ole osoittautuneet riittäviksi. Työ-

voiman palvelukeskuksia ylläpitävät kunta, työ- ja elinkeinotoimisto sekä Kela. Työvoiman palvelukeskusten palveluissa yhdistyvät kunnan sosiaalityön ja terveydenhuollon sekä työhallinnon ja Kelan asiantuntemus. Palvelu alkaa aina huolellisella asiakkaan palvelutarpeen kartoituksella. Asiakkaan työllistymismahdollisuuksia pyritään moniammatillisen asiakaspalvelun keinoin edistämään. (Ruohomaa 2010.)

Asiakaskohderyhmän muodostavat vaikeasti työllistyvät työnhakijat. Toimintaideana on tarjota määräaikaista erityispalvelua vaikeasti työllistyville asiakkaille. Työvoiman palvelukeskuksen tehtävänä on tarjota asiakkailleen elämänhallinnan ja työllistymisen tukea monipuolisten kuntouttavien ja aktivoivien palveluiden avulla. (Kouvolan työvoiman palvelukeskus 2010.)

11 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

11.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset valikoituivat Voi hyvin nuori -hankkeen lähtökohtien ja tavoitteiden sekä teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä tutkimuksessa on *Mitkä ovat keskeiset voimavaratekijät ja niiden puutteet hyvinvoinnin näkökulmasta nuorten aikuisten elämäntyytyväisyydessä ja -tavassa?* Tutkimuskysymykseen haetaan vastauksia seuraavien teemojen avulla:

Lapsuudenkodin sekä lapsuuden ja nuoruuden tärkeimpien tapahtumien merkitys yksilön kokemaan hyvinvointiin tai pahoinvointiin pohjataan teorian tietoon siitä, että lapsuuden ja nuoruuden kasvuolosuhteilla ja psykososiaalisella kehityksellä on tärkeä merkitys myöhemmälle yksilön kehitykselle ja terveydelle. Myös nuoruudessa tehdyt koulutus- ja elämäntapavalinnat vaikuttavat pitkälti aikuisiän terveyteen ja sosiaaliseen asemaan. (Huurre & Aro 2007.) Lisäksi teoreettisena viitekehyksenä teemalle on perusteena luku 8 Lapsuus ja nuoruus.

Teemat *elintaso, kulutustottumukset, asuminen, sosiaaliset suhteet, työ ja koulutus sekä vapaa-ajan vietto ja mielekäs tekeminen* ja niiden käyttö hyvinvoinnin indikaattoreina pohjataan Erik Allardtin sosiologiseen hyvinvointimalliin sekä muuhun hyvinvoinnin ja onnellisuuden teoreettiseen viitekehykseen tämän tutkimuksen luvussa 5 Hyvinvointi ja onnellisuus. Teemat voidaan luokitella Erik Allardtin sosiologisen hyvinvointimallin (1976) mukaisesti elintason (having), yhteisyyssuhteiden (loving) sekä

itsensä toteuttamisen (being) tarpeiksi. Elintason tarpeiden hyvinvointia tuottavaa vaikutusta tarkastellaan teemojen *elintaso*, *kulutustottumukset* sekä *asuminen* kautta. Yhteisyyssuhteiden tarpeita ja niiden hyvinvointia tuottavaa vaikutusta tarkastellaan vastaavasti teeman *sosiaaliset suhteet* avulla. Itsensä toteuttamisen tarpeisiin teemoista lukeutuvat *vapaa-ajan vietto*, *mielekäs tekeminen* sekä *työ ja koulutus*. Näiden teemojen kautta tarkastellaan itsensä toteuttamisen tarpeiden hyvinvointia tuottavaa vaikutusta. Teemoilla *työ ja koulutus* sekä *sosiaaliset suhteet*, etenkin perheen perustamiseen liittyvät, pyritään tutkimaan myös nuoren integroitumista yhteiskuntaan.

Teemalla *omat voimavarat* pyritään selvittämään haastateltavan näkemyksiä omista positiivisista puolistaan sekä vahvuuksistaan ja voimavaroistaan. Pohjana teemalle on Ojasen (2009, 32) teorian tieto siitä, että positiivinen omakuva on yhteydessä yksilön onnellisuuteen. *Uskonnon ja elämäntattumuksen* vaikutus yksilön hyvinvointiin on perusteltu Markku Ojasen Hyvinvoinnin käsikirjan (2009) pohjalta. Teemoilla *elämän ilot ja elämän vaikeudet* pyritään selvittämään haastateltavan omaa näkemystä elämänsä keskeisimmistä voimavaratarkkijöistä ja niiden puutteista hyvinvoinnin näkökulmasta.

Toisena tutkimuskysymyksenä tutkimuksessa on *Minkä tekijöiden kohderyhmä kokee vaikuttavan hyvinvointiinsa tulevaisuudessa?* Tutkimuskysymykseen haetaan vastauksia seuraavien teemojen avulla: teemalla *tulevaisuudenkuva* pyritään selvittämään haastateltavan uskoa omaan tulevaisuuteensa ja sitä, millaisten asioiden hän kokee vaikuttavan hyvinvointiinsa tulevaisuudessa. Teema pohjataan Ojasen Hyvinvoinnin käsikirjaan (2009). Pohjana teemalle toimii etenkin ajatus siitä, että positiivisella minäkuvaalla sekä optimismilla ja toiveikkoudella on yhteys yksilön hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Teemalla *yhteiskunta* pyritään selvittämään, miten haastateltava on integroittunut yhteiskuntaan ja sitä, kokeeko hän yhteiskunnan vaikuttavan hyvinvointiinsa tulevaisuudessa. Teoriapohjana teemalle on teoria nuoren integraatiosta yhteiskuntaan tämän tutkimuksen luvussa 8.3 sekä Erik Allardtin määritelmä itsensä toteuttamisen tarpeesta. Teemalla *sosiaaliset suhteet* pyritään havainnoimaan haastateltavan sosiaalisten suhteiden merkitystä hänen hyvinvoinnilleen tulevaisuudessa. Sosiaalisia suhteita ja niiden merkitystä yksilölle on käsitelty luvussa 5.1 Eräitä hyvinvoinnin teoreettisia kuvauksia. Teemalla *omat voimavarat* pyritään tutkimaan haastateltavan näkemystä omien voimavarojensa yhteydestä tulevaisuuden hyvinvointiinsa. Hyvinvointiin ja

onnellisuuteen liittyvä teoreettinen viitekehys on esitelty tässä tutkimuksessa luvussa 5 Hyvinvointi ja onnellisuus.

11.2 Tutkimusmenetelmä

11.2.1 Aineistonkeruumenetelmä

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen avulla saadaan tietoa ilmiöstä, jota ei ole juuri tutkittu. Se on toimiva tutkimustapa silloin, kun halutaan saavuttaa tutkittavien oma näkemys asiasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Tässä tutkimuksessa tutkittavaa ilmiötä voidaan parhaiten tarkastella laadullisella tutkimuksella, jonka aineiston hankinnanmenetelmänä käytetään teemahaastattelua ja analyysimenetelmänä teemoittelua.

Teemahaastattelu on melko avoin ja vastaaja pääsee siinä halutessaan puhumaan varsin vapaamuotoisesti. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määriteltä, mutta menetelmästä kuitenkin puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Haastattelijalla ei ole varsinaisia kysymyksiä, vaan tukisanalista, jonka avulla hän voi varmistaa, että kaikki ennalta suunnitellut teema-alueet käydään läpi. (Eskola & Suoranta 1999, 86–87.)

11.2.2 Analyysitapa

Teemoittelu on yksi kvalitatiivisista analyysitavoista ja muistuttaa luokittelua. Nämä kaksi analyysitapaa eroavat toisistaan siten, että teemoittelussa lukumäärien sijasta korostuu teeman sisältö. Aineiston sisällöstä etsitään asioita, joita teemasta on sanottu tai joita siihen mahdollisesti sisältyy. Teemoittelussa tarkastellaan aineiston analyysivaiheessa sellaisia aiheita, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Aiheet pohjautuvat usein teemahaastattelun teemoihin ja periaatteena on, että ainakin lähtökohtateemat nousevat esiin. Lisäksi aineistosta saattaa nousta esiin muitakin teemoja, joita voi olla hyödyllistä tarkastella. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173.)

Ennen varsinaista teemojen etsimistä aineisto voidaan ryhmitellä esimerkiksi esittäjän tai alkuperän mukaan. Tämän ryhmittelyn jälkeen aineistosta ryhdytään etsimään varsinaisia teemoja. Tarkoituksena on löytää aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Aineistoa järjesteltäessä teemoittain, kunkin teeman alle kootaan kustakin

haastattelusta ne kohdat, joissa puhutaan kyseessä olevasta teemasta. Kyse on siis aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Tämä mahdollistaa vertailun tiettyjen teemojen esiintymisestä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Haastattelujen litteroinnin jälkeen voidaan esimerkiksi tietokoneen etsi-komennolla hakea käytössä olevia teemoja ja sitten järjestellä kaikkien haastateltavien teemat yhdeksi tiedostoksi. Tällöin niitä on helppo tarkastella yhdessä. Jokaiseen otteeseen on syytä silloin lisätä tunnistetieto, jotta myöhemmin voidaan tarkastella, mistä haastattelusta oli kyse. Toinen tapa, jolla voidaan teemoitella, on tallentaa kunkin henkilön tiedot yhteen tiedostoon, mutta käyttää siinä kuitenkin kullekin teemalle eri sivuja. Jatkossa yksittäiset sivut, jotka koskettelevat samaa teemaa eri haastateltavilta liitetään yhteen. Tällöin menetetään kuitenkin haastattelun ajallinen eteneminen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 141–142.)

12 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimusprosessi lähti käyntiin joulukuussa 2009 tapaamisella, johon osallistuivat itseni lisäksi kuusi muuta Voi hyvin nuori -hankkeelle opinnäytetyötä tekevää sosionomiopiskelijaa sekä osa opinnäytetöitämme ohjaavista opettajista. Suunnitelmaseminaari päätettiin pitää seuraavan vuoden helmikuussa. Tapaamisen jälkeen kukin ryhmän jäsen alkoi etsiä tietoa elämäntyyli-käsitteestä. Kohderyhmäkseni valikoituivat vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvät nuoret. Kiinnostuin tutkimaan juuri kyseisen kohderyhmän hyvinvointia, sillä koen, että aiemmat kohderyhmää käsittelevät tutkimukset, on tehty pahoinvoinnin näkökulmasta ongelmia ja vaikeuksia korostaen.

Seuraavan kerran ryhmämme kokoontui tammikuussa 2010, jolloin käytiin läpi elämäntyylistä selvitettyt asiat. Tapaamisessa käytiin läpi ennen helmikuista suunnitelmaseminaaria tehtävät asiat. Helmikuussa järjestettiin vielä ryhmätapaaminen ennen suunnitelmaseminaaria, jolloin viimeisteltiin opinnäytetyön suunnitelma. Suunnitelmaseminaarissa opponoijat ja ohjaavat opettajat antoivat kehittävää palautetta muun muassa opinnäytetyön teoriasta ja teemahaastattelusta. Seminaarin jälkeen kukin ryhmän jäsen perehtyi teoriaan ja mietti teorian pohjalta teemoja teemahaastatteluun.

Maaliskuussa ryhmä kokoontui jälleen ja läpi käytiin jo valmista teoriaa. Lisäksi sovittiin vielä etsittäviä asioita teoreettiseen viitekehykseen. Maaliskuussa ryhmä tapasi vielä toisen kerran, jolloin teoreettiseen viitekehykseen etsittäviä asioita jaettiin ryhmän jäsenten kesken. Seuraava ryhmän tapaaminen oli huhtikuussa 2010, jolloin hiottiin siihen mennessä valmistunutta tuotosta sekä laadittiin teemahaastattelurunko. Lisäksi tapaamisessa sovittiin, että kukin ryhmän jäsen tekee koehaastattelun teemahaastattelurungon toimivuuden tarkistamiseksi.

Kevään 2010 aikana olin yhteydessä kahteen yhteistyötahooni, joiden kautta sain haastateltavani. Kuusi haastateltavaa sain Työvoiman palvelukeskuksen kautta. Tässä tutkimuksessa ei ole mainittu toista yhteistyökumppania nimeltä yhteistyökumppanin omasta toiveesta ja haastateltavien anonymiteetin varmistamiseksi. Toukokuussa anoin tutkimuslupaa molemmilta yhteistyötahoiltani, joihin sain myös kirjalliset vastaukset. Lisäksi lupa tutkimukseen pyydettiin myös alaikäisen haastateltavan vanhemmalta. Tutkimuslupa-anomukseni Työvoiman palvelukeskukselle (Liite 2.) sekä tutkimuslupa Työvoiman palvelukeskukselta (Liite 3.) on liitetty tähän tutkimukseen. Toista tutkimuslupa-anomusta ei yhteistyökumppanin anonymiteetin suojaamiseksi ole liitetty.

Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyvää nuorta Kouvolan alueelta. Haastateltavat jakautuivat iältään siten, että kaksi heistä oli 16–18-vuotiaita, neljä 19–24-vuotiaita ja kaksi 25–28-vuotiaita. Heistä miehiä oli kuusi ja naisia kaksi. Haastateltavat valikoituivat siten, että esittelin tutkimusaiheeni yhteistyötahoilleni, jotka keräsivät mahdollisesti haastatteluun suostuvia asiakkaitaan. Olin yhteydessä näihin yhteistyötahojen valitsemiin henkilöihin puhelimitse ja tiedustelin tarkemmin heidän halukkuuttaan haastatteluihin. Haastattelut suoritettiin toukokuu-kesäkuussa 2010. Yhteistyökumppanini lupautuivat lainaamaan tilojaan haastatteluja varten, joten tilaresurssit eivät muodostuneet ongelmaksi. Koko kevään ja kesän ajan etsin ja kirjoitin myös yhteistä teoriaosuuttamme. Tapasimme ryhmän kanssa vielä kesäkuussa 2010.

Kesän 2010 aikana litteroin kaikki haastatteluni, mikä paljastui melko työlääksi ja aikaa vieväksi prosessiksi. Kesän aikana täydensin myös yhteistä teoreettista viitekehystämme ja kirjoitin teorialietoa omasta kohderyhmästä. Elokuussa kokoonnuimme ryhmän kanssa viimeistelemään opinnäytetyömme yhteistä osuutta ja samalla kävim-

me läpi epäselviä asioita. Alkusyksyn aikana siirryin analysointivaiheeseen teemoittamalla materiaalin.

Viimeisessä ryhmän tapaamisessa syyskuussa mukana olivat myös lehtori Tuomo Paakkonen sekä Voi hyvin nuori -hankkeen Kymenlaakson ammattikorkeakoulun projektipäällikkö Valdemar Kallunki. He antoivat opinnäytetöihin rakentavia lisäys- ja muutosehdotuksia. Syyskuussa pääsin kirjoittamaan tutkimustuloksiani. Lisäksi etsin syksyn aikana lisää tietoa koskien omaa kohderyhmääni. Lisäksi teoreettista viitekehystä käytiin läpi ja siihen tehtiin korjauksia, täydennyksiä sekä lisäyksiä. Tämän jälkeen tein tutkimustuloksista johtopäätöksiä, joita myös pohdin. Jätin opinnäytetyöni esitarkastukseen 30.9.2010. Jätin opinnäytetyöni tarkastettavaksi 28.10.2010.

13 NUOREN AIKUISEN ELÄMÄNTYYLI JA SIIHEN LIITTYVÄT VOIMAVARATEKIJÄT

13.1 Lapsuus

Haastateltavien taustat erosivat toisistaan melko paljon. Viisi haastateltavista kertoi *lapsuudenkotinsa* olleen pääasiassa omakotitalo. Yksi heistä kertoi kuitenkin olleensa nuoruusiässä hetken sijoitettuna kahdessa eri lastensuojelulaitoksessa. Yksi haastateltavista oli elänyt lapsuutensa rivitalo- ja kaksi kerrostaloasunnossa. Kaksi haastateltavista kertoi muuttaneensa lapsuudessa useasti paikasta toiseen. Haastateltavat kuvailivat lapsuuttaan näin:

...et asuttii äitin luon, nii me asuttii aika tosi mones paikkaa...muutettii tosi usein.

No se oli tyypillinen lähiö. Omakotitalo. Iso piha. Kaikki niinku voi parhaiten päin vaa olla.

...myä ollaa muutettu aika monta kertaa, ku mä olin pentu, et mä laskin joskus, et ykstoist kertaa muutettii...

Haastateltavista kuusi kertoi vanhempiansa eronneen heidän ollessaan 1–12-vuotiaita. Yksi heistä kertoi toisen vanhempansa menehtyneen eron jälkeen. Yhden haastateltavan isä oli kuollut vanhempien ollessa vielä yhdessä ja haastateltavan ollessa lapsi.

Yhden haastateltavan vanhemmat asuivat yhdessä vieläkin. Haastateltavat kertoivat vanhemmistaan seuraavaa:

Tota, että..joo, että isä kuoli....se on vieläki....et tänä päivänäki se on vielä....et ottaa koville.

Ja sitte, kun miä olin kakstoista, nii vanhemmat eros...

Kaikkien haastateltavien vanhempi tai vanhemmat olivat olleet työelämässä ainakin jossakin vaiheessa haastateltavan elämää. Haastateltavista kaksi kertoi vanhemman työttömyydestä, joka johtui sairastumisesta ja päihteiden käytöstä. Haastateltavien vanhempi tai vanhemmat työskentelivät hyvin erilaisilla aloilla. Vanhemmat työskentelivät sosiaali- ja terveystalalla, teollisuustalalla, pankkialalla ja toimistotöissä. Kaksi haastateltavista kertoi vanhempiensa vaihtaneen alaa ja työpaikkaa useaan kertaan heidän lapsuutensa aikana. Yksi haastateltavista kertoi vanhempiensa tehneen useampaa työtä ennen työkyvyttömäksi jäämistään.

Kaikilla haastateltavilla oli sisaruksia. Sisarusten lukumäärä vaihteli kahdesta viiteen. Haastateltavat laskivat sisaruksiin biologisten sisarusten lisäksi myös mahdolliset vanhemman uuden kumppanin lapset. Suhteen sisaruksiin kuvailtiin usein lapsuudessa olleen hieman riitaisaa, mutta nykyisin valtaosa haastateltavista koki suhteensa sisaruksiin hyvinä ja läheisinä.

Lapsuudenkodin ilmapiiriä haastateltavat kuvailivat useilla eri adjektiiveilla. Viisi haastateltavista piti lapsuudenkotinsa ilmapiiriä hyvänä ja mukavana. Haastateltavista kaksi kertoi vanhemmallaan olleen heidän lapsuudessaan päihdeongelmia ja toinen heistä kertoi nähneensä kotonaan perheväkivaltaa. Yksi haastateltavista kertoi ilmapiiriin olleen syyllistävä. Haastateltavat kuvailivat lapsuudenkotinsa ilmapiiriä näin:

No olihan siel vähä ongelmaa, että tai isäl toi kuppi maitto aika hyvin ja sitte tota kännishän se aina äitii sit vähän muksi ja. Olin miä silloin vis-sii joku kahentoista ainekii, kun ne eros.

Se [kodin ilmapiiri] oli ihan hyvä. Ei oo mitää pahaa sanottavaa siitä asiasta.

Kyl minul aika sillee niinku...miten sen nyt sanois...vaikka ne ei halua myöntää sit, mutta välil oli sellast...jotenkii sellast kurjaa. Tuntu aina välil, että niinku, vaikka ei haluis sanoo, mut tota ei oo vanhemmat ollu sellasii minkälaisii pitäis olla, että niinku puhuis niinku järkeväst eikä niinku aina syyllistäis jostain jutuist.

Lapsuudenkodin kasvatusta kuvattiin hyvin eri tavoin. Yksi kuvaili kasvatusta hyväksi. Kolme haastateltavista kertoi kasvatuksen olleen vapaa eikä sääntöjä ollut kovinkaan paljoa. Yksi kuvaili kasvatusta ristiriitaiseksi, mutta kuitenkin hyväksi. Yksi kertoi kasvatuksen olleen varovaista ja pelottelevaa. Yksi haastateltavista kertoi saaneensa lapsena kaiken, minkä halusi. Yksi haastatelluista kertoi kasvatuksen olleen hyvä teini-ikään asti, mutta tämän jälkeen häneen ei kertomansa mukaan saatu kontrollia. Haastateltavat kertoivat kasvatuksestaan seuraavaa:

...ja sitte, että sain kaikkee, mitä halusin, että ei niinku...ehkä vähän liikaakii.

Aika vapaan, mut silti niinku kurinalasen, sillee et on aikalailla saanu tehä niinku mitä haluaa, mut sit jos on tullu mokailtua, nii sit on kyllä saanu kuullakkii siitä tai on saanu mieltii, että kannattaaks tää nyt tehä tällee vai miten.

No en mä tiää siis, se oli varmaa sillee jotenkii, et ku se [isäpuoli] niinku rupes laittelee jotain sääntöi ja sit oli niinku tottunu siihen, että et meil ei niinku kauheest ollu mitää sääntöi. Ei siihen varmaan jotenkii osannu sopeutuu.

Lapsuudenkodin taloudellinen tilanne vaihteli haastateltavien keskuudessa suuresti. Neljä kertoi lapsuudenkotinsa taloudellisen tilanteen olleen hyvä. Tosin yksi heistä kertoi tilanteen muuttuneen vanhempansa jäätyä työttömäksi laman aikana. Lama ei muuten näkynyt haastateltavien kertomuksissa millään tavoin. Neljä haastateltavaa piti lapsuudenkotinsa taloudellista tilannetta heikkona. Haastateltavat kuvailivat lapsuudenkotinsa taloudellista tilannetta näin:

Kovin tiukkaa tuntu aina olevan, vaikka rahaa oikeasti olikii. Isä oli aika pihi.

No kummatkii vanhemmat oli vakituksessa työpaikassa, nii se oli hyvä tilanne.

Aika köyhä [naurua]. Mut siihen sit tottukii, että ei aina saanu sitä leluu, minkä halus. Kyl oppi väkertää kaikenlaista.

Lapsuuden ja nuoruuden tärkeimmiksi tapahtumiksi haastateltavat kertoivat sekä positiivisia että negatiivisia tapahtumia ja hetkiä. Negatiiviseksi tapahtumaksi yksi haastateltavista koki teini-iässä tutustumisen uuteen kaveriporukkaan. Hän kertoi päihteiden käyttönsä alkaneen tämän kaveripiirin vaikutuksesta. Myös vanhempien ero nousi kahden haastateltavien muistelmissa esiin. Toinen haastateltavista kertoi kokeneensa vanhempien eron positiivisena, toinen taas negatiivisena asiana. Yksi haastateltavista kertoi vanhempansa sairastumisen olleen hänelle merkityksellinen negatiivinen tapahtuma. Yksi haastateltavista kertoi tärkeimmiksi hetkikseen lapsuuden leikit naapurin lasten kanssa ja lemmikin saamisen lapsena. Yksi haastateltava ei osannut nimetä tiettyä yksittäistä tapahtumaa, mutta kertoi elämänsä muuttaneen suuntaa hänen rohkaistumisensa myötä. Yksi haastateltava taas kertoi tärkeimmiksi tapahtumiksi lapsuuden yhdessäolon isänsä kanssa. Yksi haastatelluista totesi nuoruuden aikaisen poikaystävänsä muuttaneen hänen elämänsä suunnan pysyvästi väkivaltaisella käytöksellään. Haastateltavat kuvailivat itse lapsuutensa ja nuoruutensa tärkeimpiä tapahtumia näin:

Et no murrosiäs oli sit sellain narsistinen poikaystävä, että tota siin varmaan alko sit nää mielenterveysongelmat ja...

Tietyst se koiran saaminen...sit ku siihen kiinty niin pahast...se oli sillee kaikist kivint niinku...olihan meil tietyst se...kivat kaverit aina, ku asuttii siel...tosi niinku kivaa niinku porukkaa, että sillee nekii sit muutti pois, et ei oo enää niinku.

Tapahtumat. En minä tiää. No en minä tiää. On tää nyt itse asias aika paljo muuttunu ihan toisee suuntaa. Omast mielest parempaa suuntaa. En mä tiää. Nykyää mä osaan ottaa elämästäni irti kaiken. Ennen olin vähän sellain nyhverö.

13.2 Elintaso (having)

Työllistämistoimenpiteiden piirissä olleet haastateltavat kuvailivat *elintasoaan* pääsääntöisesti joko kohtalaiseksi tai huonoksi, työssäkäyvät taas hyväksi. Eräs työllistämistoimenpiteiden piirissä ollut haastateltava kuvaili myös elintasoaan hyväksi. Elintasosta kerrottiin seuraavaa:

Nii mut se on, et ei täl hetkel kyl kovin hyvin taloudellisest tulla toimeen et siin on.

Elintaso. No on se nyt...se on kohtalainen, vaikka ollaakii työttömyyskorvauksel tai työmarkkinatuel. Miä saan sit tosta työharjottelusta ja sitte toimeentulotukee sossusta sun tällästä.

Kyl ne nyt riittää, ku miä oon niin hy...tota miten sen nyt sanois...sellast niinku...sillee hyväs elämäntilantees, et pystyy ihan hyvin elämää. Jää rahaa sillee vähän tostakii sillee. Työmarkkinatuestakii jää.

Ei riitä [rahat], et tosi tiukkaa on kyl.

Haastateltavat erosivat *kulutustottumuksiltaan* suuresti. Viisi haastateltavaa kuvaili rahan kuluvan pääpiirteittäin elämiseen. Yksi haastateltavista kertoi kuluttavansa myös kodin tavaroihin. Liikuntaharrastuksiin rahaa kulutti haastateltavista kaksi. Baarissa käyntiin kertoi rahaa kuluttavansa haastateltavista neljä. Yksi haastateltavista kertoi rahansa kuluvan suurilta osin alkoholiin.

Rahan merkityksestä puhuttaessa neljä haastateltavaa näki rahan olevan tärkeä asia elämässään. Kahdelle haastateltavalle raha ei merkinnyt paljoa. He pitivät rahaa niin sanotusti pakollisena asiana, joka helpottaa elämistä. Toinen haastatelluista koki yhteiskunnan rahakeskeisyyden huonona asiana. Kahden haastateltavan kertomuksista ei tullut esiin sitä, pitävätkö he rahaa tärkeänä vai eivät. Molemmat kuitenkin kokivat rahatilanteen heikkouden hyvinvointia heikentävänä tekijänä. Haastateltavat kokivat rahan merkityksen näin:

No se on vähän sellast...koko yhteiskunta pyörii rahan ympärillä. Rahast on tullu sellain melkein status, mitä kaikki vaa haluaa. Ei niinku mikää muu merkitse, ku raha. Se on vähän hölmöö.

No kyl se sillee tärkeet on, et sil saa paljo kaikkii asioit ja...mut ei se sillee elämän tärkein asia oo, mut sillee että kummiskii...kyl sillä kummiskii, et saa leipää ja kaikkee, nii on se sillee.

Asuminen ei vaihdellut haastateltavilla kovinkaan paljoa, sillä kaikki haastateltavat asuivat kaupungissa. Yksi haastatelluista asui vanhempansa luona omakotitalossa, mutta muut asuivat jo omillaan. Muut haastateltavat asuivat vuokralla. Heistä kuusi asui kerrostaloasunnoissa ja yksi haastateltavista rivitaloasunnossa. Asumisen hyviksi puoliksi nousivat asunnon tilavuus ja halpa vuokra. Asuinympäristössä arvostettiin palveluiden saatavuutta ja asuinalueen rauhallisuutta. Tosin eräs haastateltavista koki myös asuinalueen rauhattomuuden positiivisena asiana. Negatiivisiksi puoliksi asuin- ympäristöstä nousivat ilkivalta ja asuinalueen rauhattomuus. Asumisesta kerrottiin seuraavaa:

...se [vuokra] on edullinen ja lähellä palveluita.

Et se on iso kämppä. Asunto, se on ihan loisto, se on iso ja valosa. Se on iso. Mahoton.

...ja sit asuinympäristö on vähän sellain, että siin nyt asuu kaikennäköst säätäjää, mut sit se taas tuo itelleekii kaikkii vapauksii, ettei tarvi aina mieltii, et voiks nyt kuunnella musiikkii vähän kovempaa vai ei.

Asuinkaupunki tuotti hyvinvointia osalle haastateltavista. Kaupungin hyviksi puoliksi mainittiin esimerkiksi sopiva koko, joka mahdollisti tietynlaisen anonymiteetin. Asuinkaupungissa haluttiin myös asua siksi, että perhe ja ystävät asuivat samassa kaupungissa. Toisaalta eräs haastateltava toi esiin halunsa muuttaa isompaan kaupunkiin asuinkaupunkinsa huonon työllisyystilanteen vuoksi. Haastateltavat kuvailivat asuin- kaupunkiaan näin:

No tää [kaupunki] ei oo mikää kauheen iso eikä mikään pieni, just sopi- va.

No ei nyt...mä oon kyl koko ikäni tääl asunu, mut että ei täs nyt oo mitään niin kovin erikoist, et kyl mä voisin muuallakin asuu. En kyllä pienemmässä kyläs tykkäis asuu, mut että tähän on niin tottunu tähän paikkaan et.. No ei...sanotaako, et koko perhe asuu täs näin. Tai suku.

Kyl siit on välil tullu sellasii hetkii, et haluis tota muuttaa pois. En tiää. Niin monta vuotta tääl ollu jo ja sit ku tota...tää on tää työllisyystilanne, mikä on, ni tota ni välil tuntuu sille, et saattais työllisty paremmin, jos muuttais jonnekkii muualle.

13.3 Yhteisyyssuhteet (loving)

Sosiaaliset suhteet nousivat haastateltujen elämissä hyvin tärkeille sijoille. Kaksi haastatelluista asui avoliitossa ja toisella heistä oli pieni lapsi. Kolme haastateltavaa seurusteli, mutta he eivät asuneet yhdessä seurustelukumppaninsa kanssa. Yksi haastateltava kertoi eronneensa juuri seurustelukumppanistaan, jonka kanssa hän oli asunut yhdessä. Kaksi haastateltavaa ei sillä hetkellä seurustellut, mutta molemmilla heistä oli ollut aiempia seurustelusuhteita. Kaikki haastatellut kertoivat olevansa vanhempiansa kanssa läheisiä ja pitävänsä tiiviisti yhteyttä. Yksi haastatelluista ei ollut tekemisissä sisarensa kanssa, mutta muut haastatelluista pitivät yhteyttä niin vanhempiinsa kuin sisaruksiinsakin. Yksi haastateltavista kertoi, ettei hän tule toimeen isäpuolensa kanssa. Toiselle haastateltavista isäpuoli taas oli tärkeämpi kuin oma isä. Yhteydenpito vanhempiin ja sisaruksiin vaihteli haastateltavilla paljon. Osa piti heihin yhteyttä lähinnä puhelimitse, toiset taas tapasivat vanhempiaan ja sisaruksiaan lähes päivittäin. Yksi haastateltavista mielsi perheekseen myös sisaruksensa perheen sekä isovanhempansa. Perhesuhteista kerrottiin seuraavaa:

No joo kyl äitin kaa päivittäin. [naurahtaa] Tai se soittelee sit.

No meijen perheeseen lapsi, miä asun avoliitossa. No myö ollaa nytte seurusteltu reilu kaks vuotta ja asuttu yhdessä kaks vuotta.

Tyttöystävän kaa, kenen kaa oltii kihloi pari vuotta, meni poikki [naurahtaa], että sillee. Että on sellanen tilanne päällä.

Kyl minul ihan hyvät sillee perhesuhteet on. Isoveli ja pikkuveli on, että. Sillee vanhemmat on ja kyl me tullaa ihan hyvin juttuu ja päivittäin juttele tota netis tos Messengeris ton isken kans tota aina. Isken kans ehkä vanhemmist on lähin sillee suhde ollu aina.

Ystävyys-suhteita haastateltavat pitivät myös kovin tärkeinä. Tuttavapiiri oli seitsemällä haastateltavalla laaja. He kuitenkin totesivat, että oikeita ja läheisiä ystäviä oli vain muutamia. Yksi haastateltavista kertoi, ettei hänellä juurikaan ole ystäviä tai tuttavvia. Hän kertoi ystävä- ja tuttavapiiriinsä kuuluvan muutamien henkilön, joita hän tapaa hyvin harvakseltaan. Kolme haastateltavista kertoi, että heidän ystäväpiirinsä olivat muuttuneet muutamien vuosien aikana. Kaksi heistä kertoi, että aiemmin heillä ei aiemmin juurikaan ollut ystäviä. Tilanne oli kuitenkin muuttunut viime vuosien kuluessa. Yksi heistä taas kertoi jättäneensä vanhan kaveripiirinsä päihteiden käytön lopettamisen myötä. Haastateltavat kuvailivat ystävyys-suhteitaan näin:

No on muutamii hyvin läheisii kavereit, et tosi paljo sit sellassii vähemmän läheisii, mut hyvii kavereit kuitenkin.

No ystäväpiiri on kyl...no se on ihan sellain normaali [naurahtaa]. Ei mitenkään kauheen iso, mut niinku oli pakko jättää noi vanhat kaverit pois. Et siis mul on tosi...pari ystävää, ketkä on ihan lapsuudest asti, nii on vieläki kuviois mukaan, ketkä ei oo ikinä käyny mitää pelleilemää. Et tosi hyvii tyyppei, niin sanottui normaalii nuorii miehii.

No ei minul hirveest niit ystävii nykyää enää oo, mut on sellasii, jota niinku harvoin näkee...

Nykyää erittäin hyvä tota. On aika paljonkii ystävii ja kavereit. Kolme vuotta, neljä vuotta sit taaksepäin mul ei ollu paljo ketää.

Sukuunsa haastateltavat pitivät yhteyttä vaihtelevasti. Yksi haastatelluista totesi, ettei hänellä ole sukua. Neljä haastateltavista piti yhteyttä suvustaan lähinnä isovanhempiinsa. Yksi heistä kertoi tapaavansa muuta sukuaan lähinnä sukujuhlissa. Yksi haastatelluista taas kertoi olevansa suvustaan eniten yhteydessä muutamiiin serkkuihinsa. Yhdellä haastatelluista oli hyvin suuri suku, mutta monet sukulaisista asuivat ulko-

mailla eikä yhteydenpito tästä syystä ollut kovin tiheää. Yksi haastatelluista kertoi sukulaisuussuhteidensa olevan huonot.

13.4 Itsensä toteuttaminen (being)

Työstä haastateltavat kertoivat monenlaisia asioita. Neljä haastateltavista oli haastatteluhetkellä erilaisten työllistämistoimenpiteiden piirissä. Kaksi haastateltavista oli haastattelun tekemisen aikoihin työttöminä. Kaksi haastateltavista oli päässyt työllistämistoimenpiteen kautta palkkatyöhön. Seitsemän haastateltavaa kertoi työn olevan merkittävä osa elämää. Työ nähtiin myös hyvinvointia tuottavana asiana. Työttömistä toinen toivoi saavansa töitä. Toiselle hänen saamansa kesätyöpaikka ei ollut hyvinvointia tuottava tekijä, sillä hän ei saanut haluamaansa kesätyöpaikkaa. Haastateltavat kertoivat työtilanteestaan seuraavaa:

Joo, miä tonne [kaupalliselle alalle] menin töihin puoleks vuodeks.

No täl hetkellä kolme kertaa viikos oon kuntouttavas työtoiminnas ja...mä oon ihan...oon tykänny tosi paljon.

Muuten menee hyvin, mut töitä pitäis löytää.

Sillee...taas ollu aika pitkää työtön ja sillee. Nyt taas sillee, et taas elämäntilanne on niinku vähän niin ja näin, että. Minul on tavallaa niinku...miten sen nyt sanois...tavallaa työtön, mut sillee kummiskii...tai niinku pidettii taukoo nyt tosta työharjottelusta ja tollast ja...

Myös *koulutus* oli haastateltavilla varsin moninainen. Viisi haastateltavista oli suorittanut ainoastaan peruskoulun. Heistä kaksi oli peruskoulun lisäksi opiskellut ammattikoulussa ja aikuiskoulutuskeskuksessa, mutta opiskelut eivät olleet edenneet päätökseen. Kaksi ainoastaan peruskoulun käyneistä oli hakenut opiskelemaan, mutta opiskelupaikkaa ei ollut kummallekaan löytynyt. Kolmella haastateltavista oli ammatillinen koulutus, mutta heistä vain yksi oli päässyt hyödyntämään ammatitaitoaan työelämään. Tällä hetkellä kukaan heistä ei työskennellyt kouluttautumassaan ammatissa.

Peruskoulun sujumista kuvaili heikoksi tai hankalaksi haastateltavista kuusi. Yksi heistä tosin kertoi arvosanojensa olleen aina hyvät, mutta hänen kertomassaan tuli ilmi

häiriökäyttäytymistä koulussa. Lisäksi peruskoulun sujumista heikoksi kuvanneet haastateltavat toivat ilmi esimerkiksi opiskelumotivaation puuttumista. Yksi haastateltava kertoi opiskelujensa aina sujuneen hyvin. Yhden haastateltavan kertomasta ei käynyt ilmi peruskoulun sujuminen. Peruskoulunsa sujumista haastateltavat kuvailivat näin:

Peruskoulun. No huonostihan se meni, et ei kiinnostanu. Et sehän se on aina hankaloittanu, et ei oo opiskeluu tai mitään, ku ei se oikein motivoi, jos ei oo mitään intohimoo siihen sitte.

...ammattikouluu käyny [erästä alaa] nii 40/120 opintoviikkoo, saman verran käyny [toisen alan] perustutkintoo ja nytte oon...yritän päästä koko ajan tonne aikuiskoulutuskeskukseen, että sen takii oon nytte työharjottelussakii, jos se edes auttais sinne pääsemistä, ku miä oon nyt sinne kuus kertaa hakenu enkä miä oo päässy.

No sit miä kävin sen ekan vuoden [ammattikoulua] vähän sillee pakko-pullana ja uusin sen sitte...ku miä olin jo niinku lopettanu ekaan vuonna sen. Sit miä uusin sen ekan vuoden, kävin viel toisen vuoden niinku melkein loppuu. Sit niinku palo käpy kokonaa opettajien ja kaikkien kaa, nii kävin hakemas eropaperit.

...mul oli aina koulus sillee...sillee hankalaa, koska mä aiheutin kauheest kalabaliikkii, et hämmennyst ja sain jälki-istuntoo, mut mul oli aina numerot tosi hyvät.

Vapaa-ajan vietosta puhuttaessa haastateltavien kertomuksissa korostuivat ystävyys-suhteet. Viisi haastateltavista kertoi viettävänsä vapaa-ajastaan suuren osan ystäviensä kanssa. Kahdella haastateltavalla ystävyys-suhteet liittyivät harrastustoimintaan. Haastateltavat kävivät ystäviensä kanssa baareissa ja harrastivat erilaisia liikuntaharrastuksia. Myös kahvilla käyminen oli mieluista tekemistä osalle haastateltavista. Kädentaidot ja taiteellisuus tulivat esiin kolmen haastateltavan kertomuksissa. He kertoivat vapaa-ajan kuluvan erilaisten korjaustöiden ja runojen kirjoittamisen sekä musiikinkuuntelun muodossa. Tietokoneet ja Internetin runsas käyttö tulivat esiin kahden haastateltavan kertomuksissa. Vapaa-ajan vietosta puhuttaessa tuli esiin myös kodin askareiden

tekeminen sekä perheen ja sukulaisten auttaminen. Yhden haastateltavan kertomuksessa nousi esiin vapaa-ajan runsas päihteidenkäyttö.

Haastateltavat kertoivat *omiksi voimavaroikseen* hyvin erilaisia asioita. Osalle haastateltavista voimavaroiksi nousivat heidän persoonallisuuden piirteensä tai taitonsa, osa taas listasi voimavaroiksi sosiaalisia suhteita. Kaksi haastateltavista kertoi omiksi vahvuuksikseen sen, että he tulevat kaikkien ihmisten kanssa toimeen ja ovat avoimia. Lisäksi persoonallisuuden piirteistä vahvuuksiksi laskettiin ahkeruus, luotettavuus, kärsivällisyys sekä rauhallisuus. Kaksi haastateltavista näki voimavaroikseen sosiaaliset suhteensa: toinen lapsensa ja toinen ystävänsä. Kolme haastateltava mielsi vahvuuksikseen erilaisia taitoja. Näitä taitoja olivat verbaalinen lahjakkuus, laaja yleissivistys ja kädentaidot. Myös työ nousi yhden haastateltavan kertomuksessa voimavaraksi. Voimavarojaan haastateltavat kuvailivat näin:

No mä sanon, et on aina ollu, et mä oon tosi avoin ihminen ja tuun toimee kaikkien ihmisten kanssa.

Miä...mul on...ei oo mitenkää itsensä kehumista, mutta en tiä montaa henkilöä, kellä ois näin laaja yleissivistys. Se on aikamoin voimavara.

Neljä haastateltavista kertoi, ettei heillä ole minkäänlaista suhdetta *uskontoon*. Kaksi haastateltavista kertoi uskovansa Jumalaan jollakin tapaa, mutta he eivät toimi aktiivisesti seurakunnan jäseninä. Yksi haastateltavista ei osannut kertoa, suhteestaan uskontoon. Hän kuitenkin kertoi uskontoon liittyvien asioiden kiinnostavan, vaikka hän ei tiennyt uskooko hän itse. Yksi haastateltavista kuvaili suhdettaan uskontoon välinpitämättömäksi. Hän kertoi uskovansa johonkin korkeampaan voimaan, mutta ei osannut nimetä kantaansa kristinuskoon. Suurin osa haastateltavista ei osannut nimetä *elämänkatsomustaan*. Yksi haastateltavista kertoi kuitenkin pitävänsä ohjenuoranaan sitä, että kaikella on tarkoitus. Toinen haastateltava taas kertoi uskovansa Karman lakiin ja buddhalaisuuteen liittyviin ajatuksiin. Uskonnosta kerrottiin seuraavaa:

No kyl sit ainakii niinku pyrkii nauttimaan pienist asioista. Ja sit se, et kaikel on tarkotus, nii se on helpottanu tosi paljo se ajattelukanta minuu, et.

No kuulun kirkkoo. Kyl sillee jollain taval ehkä vähän uskonkii Jumalaa

Kyl [uskon] semmosii...mun on vaikee selittää niinku...ne ei oo oikee selvil mulle itelleekää kaikki hommat, mutta niinku Karman lakii ja tämmösii. Ne on ihan käytännössäkii huomattu, et saattaa toimia. Että tällästä. Buddhalaisuus kiinnostaa niinku sillee teoriassa ja käytännössä.

En miä oo hirveen uskonnolliin ihminen. Ei minuu oikein kiinnosta yhtää.

13.5 Elämän ilot ja vaikeudet

Seitsemän haastateltavan suurimmiksi *elämän iloiksi* nousivat sosiaaliset suhteet. Sosiaalisista suhteista tärkeimpinä pidettiin avopuolisoa tai seurustelukumppania, ystäviä, omaa lasta tai lapsuuden perhettä. Kaksi haastateltavaa mainitsi elämän iloiseen oman kodin. Yhden haastateltavan suurin elämän ilo oli työ. Muita esiin nousseita elämän iloja olivat terveys, kesä sekä urheilu. Elämän iloja kuvailtiin näin:

No kyl mä sanon, et ihan ensimmäiseen tulee just avovaimo, että siis se on mulle ihan kaikki kaikes. Ja sitte justiisa perhe, että meil on niin läheiset välit kaikkien veljien ja äitien ja mummojen kaa, että me tavaataa...että läheiset ihmiset ja kaverisuhteet, et ne on...niist saa sen kaikist isoimman ilon irti.

Joo, no lapsi on nytte ja sitte tää on nyt ihan piristävää olla tuol työharjottelus. Eipä täs, ihan normaali arkee. Se on se mun suurin ilo.

Elämän iloja. No niit tulee tost työst. Ei oo vapaa-aikaan hirveesti iloja ollu, et aika masentavalta vaikuttaa. Pakko vaa porskutella eteepäin.

Hmmm. Vaikee sanoo. Kaikki pienet asiat. On terve ja hyvä olla sillee. On paikka, mis on ja ei sen ihmeellisempää.

Haastateltavien *elämät vaikeudet* olivat moninaisia. Kaksi haastateltavista totesi, ettei heidän elämässään ollut mainittavia vaikeuksia. Yksi haastateltavista ei halunnut keskustella asiasta. Yksi haastateltavista kertoi merkittävimmän elämänsä vaikeuden olevan työttömyys, toinen taas koki elämänsä vaikeudeksi sen, ettei hän ollut saanut

opiskelupaikkaa. Kahden haastateltavan elämän vaikeudet liittyivät päihteisiin. Toinen haastateltavista kertoi vaikeudekseen korvaushoidossa olemisen, toinen taas koki vaikeaksi selvänä pysymisen. Yksi haastateltava koki elämän vaikeudekseen mielenterveysongelmat. Muiksi elämän vaikeuksiksi nousivat tulotason heikkous sekä fyysiset sairaudet. Haastateltavat kertoivat elämän vaikeuksistaan seuraavaa:

No on joo noi mielenterveyssairaudet, et nehän on sit pitänykkii tai piti näin kauan työttömään ja. No se on varmaan ainakin se masennus ja ahdistuneisuus sellassii asioit.

Tämä selvinpäin pysyminen. Se on aikamoinen haaste taas ja...en miä nyt tiiä....siin...se on varmaan suurin se haaste, mist johtuu kaikki muutki mun ongelmat. Että sen ku sais taas sillee...otteen siitä nii.

Mmm. No varmaan just se et, ku ei oo oikee sillee mitää tekemist, ku haluis jossai koulus ja niinku tollee. Et niit asioit pitäis nyt miettii. Ja sit tää on ainakii vähän...tai et tuntuu, et miä en pääse mihinkää kouluu. Tänä vuon nyt ainakaa.

No se, että ei oo töitä. Rassaa älyttömäst juosta virastois.

14 NUOREN AIKUISEN HYVINVOINTI TULEVAISUUDESSA

14.1 Tulevaisuudenkuva

Haastateltavien *tulevaisuudenkuvat* ja ajatukset siitä, minkälaista elämä on viiden vuoden kuluttua, erosivat toisistaan. Yksi haastateltavista haaveili muuttavansa ulkomaille. Kuuden haastateltavan kertomuksissa tuli esiin toive siitä, että viiden vuoden kuluttua heillä olisi työpaikka tai he olisivat valmistuneet tai juuri valmistumasta ammattiin. Yksi haastateltava toivoi, että hänen korvaushoitonsa olisi viiden vuoden kuluttua loppunut. Kaksi haastateltavista toivoi omistavansa viiden vuoden kuluttua oman asunnon, kaksi haastateltavista taas toivoi asuvansa silloin joko rivitaloasunnossa tai omakotitalossa. Yksi haastateltavista näki itsensä viiden vuoden kuluttua joko samassa tilanteessa kuin tällä hetkellä tai huonommassa tilanteessa. Kahden haastateltavan puheissa tuli esiin lottovoitto, toinen heistä piti sitä epätodennäköisenä haaveena, toinen taas tavoitteena. Haastateltavat kertoivat tulevaisuudenkuvistaan seuraavaa:

Viien vuoden kuluttuu...no kyl mä silloin...mä oon kunnon palkkatyössä ja silloin mä olen jo naimisissa ja toivottavasti asun...asutaa jonkunlaises ei kerrostalossa, rivitalossa tai omakotitalossa ja...no lapsista nyt en vielä osaa...ja silloin mä en enää oo...en ois täs korvaushoidos, se on kyl ihan saletti.

Viien vuoden. Jaa`a. [pitkä tauko]. En osaa sanoo yhtään. Siin on kaks vaihtoehtoo, joko aika lailla samanlainen, ku nytte ja saanu taloutta viel enemmän kuntooo, ku täl hetkel tai sitte täysin alkoholisoitunut. Kyynistynyt.

No viien vuoden päästä vois olla, että asuis jossain rivitalossa sitte. Ettei kuitenkaa viel ehkä omakotitalossa, mut sitte kun on käyny ihan kaikki, kaikki mahdolliset koulut, mitä nyt sitte haluaa käydä, nii sitte, sitte kun on ihan työelämässä kokonaa kiinni, niin sitte omakotitalo. Normaalia suomalaista unelmaa.

Tavotteena olis olla miljonääri viien tai kymmenen vuoden pääst.

Kysyttäessä haastateltavilta, uneksivatko he paremmasta elämästä, vastaukset olivat pääsääntöisesti myöntäviä. Ainoastaan yksi haastateltavista kertoi pyrkivänsä olemaan aina tyytyväinen siihen, mitä hänellä on, ja tästä syystä hän ei myöskään uneksinut paremmasta tulevaisuudesta. Asiat, jotka haastateltavat toivoivat tulevaisuudessa olevan paremmin, olivat moninaiset. Esiin nousivat esimerkiksi toive kumppanista tai lapsista, opiskelemaan pääsemisestä, työpaikasta, omasta talosta sekä fyysisen terveyden parantumisesta. Myös elintason paraneminen esiintyi useamman haastateltavan kertomuksissa. Haastateltavat kuvailivat elämänsä nyt ja tulevaisuudessa näin:

No joo, kyl ehdottomast. Et en miä tähän halua jäädä.

Sit mä oon tosi monelle ihmiselle sanonu, et mä en ikinä tavottele mitää taivait...kuuta taivaalt elämässäni, et jos saisin samanlaisen elämän, ku veljellä on, siis niin sanotun normaalin perhe-elämän, että mul ois työ ja joku rivitalon pätkä...oisin tyytyväinen.

En miä oikeestaa. Miä oon tyytyväinen aina siihen, mitä on.

14.2 Yhteiskunta

Haastateltavat suhtautuivat eri tavoin *yhteiskunnallisiin* asioihin. Yhteiskunnan tukimuodot nähtiin pääsääntöisesti positiivisena asiana. Haastateltavista viisi piti rahallisia etuuksia sopivan suuruisina tai kohtalaisina. Kolme haastateltavista kritisoi opintotuen pientä määrää. Haastateltava, jolla oli lapsi, oli tyytyväinen lapsi- ja perheetuuksien määriin. Palveluihin oltiin pääpiirteittäin hyvin tyytyväisiä. Haastateltavat kokivat yhteiskunnan tarjoavan apua, mikäli sitä tarvittiin. Kaksi haastateltavista ei ollut täysin tyytyväisiä yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. Tulevaisuutta ajatellen yhteiskunnan tukimuodot eivät nousseet hyvinvointia tuottavina tekijöinä esiin. Yhteiskunnan tukea kuvailtiin näin:

No silloin ku tää nyt...tää nyt on tällain mun näkemys, mut silloin, kun meni huonosti, niin sanotusti, niin silloin jumankauta kyl sossu makso sun vuokrat ja siä sait kaiken maailman tukii ja kaikkee. Tuntu, et siä sait tekemättä mitää rahaa ihan tosta noin vaa, ja kaikki sun laskut maksettii ja sitte, ku alko niinku itte yrittää pärjätä omillaa, että meni kouluu, ni yrität sit jollain pienel opintotuel elää, ja sitte, ku koulut loppu ja jäi työttömäks, ei niinku mistää saanu minkään näköst apuu.

Ne [yhteiskunnan rahalliset etuudet] on ihan...no riittää siihen, että just ja just tulee toimee. Et se on aikamoista puljaamista kyl niitten kaa, mut kyl niitten kaa tulee...ite eläny melkein koko ikäni niitten varassa.

No siis tokihan sit nyt haluis enemmän just niinku jotain toimeentulotukee, mut onhan se toisaalta niinku tosi mahtavaa, et niiku pystyy saamaa jotain noinki paljon kuitenkin.

En tiiä, miten muissa maissa on, mut Suomes on...tuntuu, että kaikki pe-laa oli ihan, mistä tahansa palvelust sitte kyse. Ei oo oikein mistää ollu ikinä valittamista.

Haastateltavat kokivat Kouvolan työllistymistilanteen hyvin eri tavoin. Yksi haastateltavista koki, että työtä olisi helppo saada. Kolme haastateltavista koki työllistymistilanteen huonona verrattuna muuhun Suomeen. Neljällä haastateltavista ei ollut käsi-tystä siitä, onko Kouvolan alueella helppo työllistyä. Suurin osa heistä kertoi syyksi

tietämättömyyteensä sen, ettei heillä ollut kokemusta työn hakemisesta. Työllistymistilannetta kuvailtiin näin:

No...jotenkii miä kuvittelisin, että kyl sais jotain [töitä], mut et en miä tosiaa, ku ei oo kokemust siit hakemisest tai mistään nii.

No joo...tota...tohon mun on vähän vaikee vastata, että...kun mä en oo itte niin sanotust ees itte yrittäny hakee kunnon töihin...Mut et sit tälläsist yleisist työllistymistilanteist mun on tosi paha sanoo siihen mitää.

Jos haluaa töitä ihan kuka vaa, nii varmast saa. Riippuu, mitä työtä haluaa. En mä nyt tiedä, laman aikana, kun nytte on lama.

Työ nousi haastateltavien kertomuksissa merkittävimmäksi yksittäiseksi tekijäksi tulevaisuuden hyvinvoinnin tuottajana. Kuusi haastateltavista toivoi tulevaisuudelta ensisijaisesti työpaikan saamista tai nykyisen työpaikan säilymistä. Lisäksi yksi haastateltavista toivoi valmistuvansa tulevaisuudessa toiveammattiinsa. Ainoastaan yksi haastateltavista ei maininnut työtä tulevaisuuden hyvinvointia tuottavana tekijänä. Työtä ja työllisyyttä kuvailtiin näin:

No jos se ois ihan...ihan sillee, miten miä haluaisin, nii miä oisin käynny nyt sen aikuiskoulutuslinjan ja oisin joko työelämässä tai ammattikorkeakoulussa.

No ehkä miä nään sillee, että olis se työpaikka...ehkä pitäis tää...muutenkii tää Suomen tilanne muuttuu tän työllisyyden suhteen parempaa suuntaa ja meidän pitäis selvitä täst lamast, mikä on viel nytte tota.

Kouvolan opiskelumahdollisuudet koettiin pääsääntöisesti hyvinä ja monipuolisina. Ainoastaan kaksi haastateltavista koki, ettei Kouvolan alueella ole riittävästi aloja tai sellaisia alavaihtoehtoja, jotka kiinnostaisivat heitä itseään. Kaksi haastateltavista toi esiin vaikeuden päästä opiskelemaan esimerkiksi suurten hakijamäärien vuoksi. Kolme haastateltavista toivoi saavansa opiskelupaikan, mutta ei tähän mennessä ollut opiskelupaikkaa löytänyt. Haastateltavat kokivat opiskelumahdollisuudet näin:

No on...kyl ois hyvät opiskelumahdollisuudet.

No tonne aikuiskoulutuskeskukseen on näköjää aika vaikee mun päästä näköjää, en tiedä miten, mut kai tän pitäis auttaa asiaan tää mun työharjoittelu...sinne pääsemiseksi, mut ammattikouluu nyt varmaan pääsis.

Mmm. No mun mielest tääl ei oo niinku tarpeeks mitää mielenkiintosii aloi ja sit taas...sit ku tääl on vaa noit jotain, ni just ehkä sellaselle alalle mihkä haluis, ni sinne on just taas kauheest hakijoit, et ei oo ehkä helppo päästä.

Haastateltavat olivat Kouvolan kaupungin aluekehityksestä montaa mieltä. Puolet haastateltavista koki esimerkiksi kuntaliitoksen melko neutraalina asiana. Mielipide perusteltiin esimerkiksi sillä, ettei kuntaliitoksella nähty olevan omaan elämään käytännössä paljoakaan vaikutusta. Kaksi haastateltavista piti kuntaliitosta positiivisena asiana. Toinen neljännes haastateltavista taas näki kuntaliitoksen negatiivisena asiana. Kuntaliitoksen huonoina puolina pidettiin palvelujen karsimista keskustan ulkopuolisilta alueilta, kyläkoulujen lakkauttamista sekä palveluiden laadun heikkenemistä esimerkiksi informaation siirtymättömyyden vuoksi. Puolet haastateltavista näki Kouvolan tilanteen menevän parempaan suuntaan tulevaisuudessa. Muutos parempaan nähtiin eritoten työllisyystilanteen parantumisessa. Neljä haastateltavista ei osannut kertoa, mihin suuntaan kaupungin tilanne on heidän mielestään menossa. Kouvolan aluekehityksestä kerrottiin seuraavaa:

No kyl mä veikkaan, et parempaa suuntaa ollaa menos. Et kylhän tää kaupunki kehittyy koko ajan ja kyl tänne näin...kylhän tää niin sanottu lama tai taannekkii, kun täst väistyy, niin työpaikkoi tulee enemmän ja tää nyt on maantieteellisest sellasses paikas, et kyl tääl näin tulee noit palvelualan ammattei ihan tulee olemaa.

No miä en oo oikeestaa mitää mieltä. Se ei oo mun elämää muuttanu mitenkää konkreettisesti, että kunnat yhdistyy, että kai se sitte tapahtuu josain vähän isommissa systeemeissä se muutos, että mitä nyt lehest oon luku, et kyläkoulu lakkautetaa.

Ööö. Joukkoliikenteen kannalta se [kuntaliitos] on hyvä ja kyl siin on ihan hyviikii ideoit, uusii, mut täl hetkel se on niin pirstaleina kaikki.

14.3 Sosiaaliset suhteet

Tärkeä yksittäinen tekijä tulevaisuuden hyvinvoinnin tuottajana olivat *sosiaaliset suhteet*. Viisi haastateltavista näki tulevaisuudessa hyvinvointia tuottavina tekijöinä kumppanin tai lapsen. Neljä haastateltavista asui joko nyt avoliitossa tai toivoi tulevaisuudessa asuvansa avoliitossa. Neljän haastateltavan tavoitteena tai toiveena oli avioliitto. Kaksi haastateltavaa toivoi tulevaisuudessa saavansa lapsia. Yksi haastateltavista oli jo aiemmassa parisuhteessaan toivonut saavansa lapsen. Yksi haastateltavista kertoi, ettei hänen aikeissaan ollut saada koskaan lapsia eikä hän muutenkaan kokenut perinteisiä arvoja, kuten avioliittoa tavoittelemisen arvoisena. Kolme haastateltavista ei ollut ajatellut vielä asiaa, eikä osannut kertoa, onko tulevaisuuden haaveissa lapsensaanti. Haastateltavat kuvailivat perheenperustamiseen liittyviä toiveitaan ja tavoitteitaan näin:

Mmmm, no en tiää, et miä vähä pelkään sellast tasast, tavallist elämää, että jotenki toivoisin, et joskus viel asuis ulkomailla tai jotain.

Haluaisin perheen ja muuta, mut ku miä en nyt tiedä näist nykypäivän naisist...lapsiikii ois kiva saada joskus ja sellast...just sellain perusjuttu, mitä monet niinku toivoo.

Voi naimisii mennä, jos oikeen löytää, mut onhan se vähän sellain nykyä melkein turha asia. Mun mielest. Muodollisuus.

14.4 Omat voimavarat

Omat voimavarat eivät tulleet haastatteluista esille hyvinvointia tuottavina tekijöinä, vaan lähinnä keinoina saavuttaa tulevaisuudessa erilaisia asioita. Puolet haastateltavista näki voivansa saavuttaa tulevaisuuden tavoitteensa ainoastaan omien voimavarojen sekä pitkäjänteisen työn kautta. Tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamiseen nähtiin auttavan omista persoonallisuuden piirteistä ahkeruuden, kärsivällisyyden ja rauhallisuuden. Yksi haastateltavista kertoi tehneensä tähän mennessä kaikkensa saadakseen työpaikan ja näki, että tulevaisuuden tavoitteisiin pääsemiseen auttaa työllisyystilan-

teen parantuminen. Kolme haastateltavaa listasi tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamisessa auttavan sosiaalisten suhteiden. Sosiaalisista suhteista tärkeimmiksi motivoijiksi ja voimavaroiksi nousivat oma lapsi sekä tukena olevat ystävät. Omia voimavaroja kuvailtiin näin:

Ja...kyl mä nään...pakko se mun on nähä, elämäni positiivisempaan menee...suuntaa. Eihän sit muuten jaksaiskaa, jos ei. No ei mitään erityistä, et pitkäjänteisel työllä vaan...teoilla siis kaikkii asioit kohtaa. Että itte ne asiat pitää tehdä, ei niit kukaa sun puolest tee. Et kyl mä uskon siihen, että mul riittää voimavaroj siihen, että mä saan itteni kunto ja löydän sellasen työn, mistä mä tykkään ja...

No varmaan se lapsi on aikamoinen voimavara, et halua hyvän tulevaisuuden ja hyvän lapsuuden, että hänellä on nii motivoi aika paljo opiskelmaa ja kaikkea tällästä hyödyllistä tekemää.

Tää työelämä. Uudet ystävät. Ne on semmosii [voimavaroja].

No ei nyt sillee kukaa muu voi auttaa siihen kouluu pääsemises, ku ite niinku et panostaa siihen.

15 POHDINTA

15.1 Tutkimuksen päätulosten tarkastelua

15.1.1 Nuorten elämäntyylit

Haastateltavien elämäntyylit olivat yhteneväisiä monen tekijän suhteen. Esimerkiksi asuminen oli hyvin samankaltaista kaikilla haastatelluilla, sillä seitsemän haastateltavaa asui vuokra-asunnossa joko kerrostalossa tai rivitalossa. Yksi haastateltava asui vanhempansa luona. Asumisessa arvostettiin yleisesti halpaa vuokraa, asuinalueessa rauhallisuutta ja palveluiden saavutettavuutta. Tosin yksi haastateltavista piti asuinalueen levottomuutta positiivisena asiana.

Elämäntyyli oli yhteneväinen myös siten, että tärkeimpinä tekijöinä elämässä arvostettiin yleisesti sosiaalisia suhteita. Kaikilla haastateltavilla oli ainakin muutamia sosiaa-

lisia suhteita. Ainoastaan yksi haastatelluista kertoi, että hänellä on hyvin vähän ystävyyssuhteita.

Sosiaalisten suhteiden ohella työtä tai koulutusta pidettiin yleisesti tärkeänä, riippumatta siitä, oliko haastateltava tällä hetkellä työelämässä vai ei. Opiskelupaikkaa vaila olevien haastateltavien puheissa opiskelupaikka näyttäytyi tärkeämpänä ja siitä puhuttiin enemmän kuin työpaikasta. Heidän toiveissaan opiskelupaikka näyttäytyi useammin kuin työpaikka. Tämä voisi heijastella sitä, että opiskelupaikan saaminen on heidän elämäntilanteessaan ajankohtaisempi asia kuin työpaikan saaminen. Ainoastaan yksi haastateltavista ei ilmaissut haluaan saada työ- tai opiskelupaikkaa. Jäin pohtimaan sitä, onko tämä merkki siitä, ettei hän pidä elämässään arvossa työtä tai koulutusta vai eikö työn tai opiskelupaikan saaminen ollut ajankohtaista hänen tämän hetkiseen ongelmalliseen elämäntilanteeseensa nähden.

Työn suhteen useat haastateltavat edustivat tällä hetkellä mielestäni syrjäänvetäytyvää elämäntyyliä. Mielenkiintoinen seikka mielestäni kuitenkin on se, että seitsemän kahdeksasta haastateltavasta näki työn merkityksellisenä, usein jopa tärkeimpänä hyvinvointia tuottavana tekijänä tulevaisuudessa. Tulevaisuuden tavoiteltu elämäntyyli ja siihen liittyvät arvot edustaisivat siis perinteistä elämäntyyliä. Tämän hetkinen elämäntyyli ja tavoiteltu elämäntyyli olivat siis useilla haastateltavilla erilaiset. Mahdollista on, että tämä ristiriita johtuu siitä, että tämän hetkinen työkyvyttömyys ja työllistymisen ongelmat eivät ole lähtöisin haastateltavasta itsestään, vaan elämäntyyli on ainakin osin ulkosyntyistä. Sosiologi Max Weber (1980) on elämäntyyliä määritellesään painottanut, ettei ihmisillä ole täydellistä vapautta valita elämäntyyliään, vaan se valitaan ulkoisten olosuhteiden määrittämien mahdollisuuksien puitteissa. Haastateltava voi nähdä tämän hetkisen elämäntyylinsä väliaikaisena olosuhteiden pakkona ja toivoa tulevaisuuden elämäntyylinsä poikkeavan tämän hetkisestä.

Toisena asiana jäi itseäni mietityttämään sosiaalisen taustan sekä tämän hetkisen elämäntyylin mahdollinen yhteys. Osa haastateltavista kertoi lapsuudenkodin ongelmista, kuten päihteidenkäytöstä, väkivallasta, avioeroista, vanhemman työttömyydestä sekä toimeentulon ongelmista. Muutamat haastateltavat toivat esiin myös vanhemman työpaikan toistuvaa vaihtumista tai perheen toistuvaa muuttamista paikasta toiseen. Vaikka lapsuus ei määrittelekään yksilön tulevaisuutta, vaan yksilöllä on erilaisia suojaavia

tekijöitä, olisi kuitenkin mielenkiintoista saada tietää, onko haastateltavien sosiaalisen taustan sekä nykyisen elämäntyylin välillä havaittavissa sosiaalista periytyvyyttä.

Haastateltavien tämän hetkisissä elämäntyyeissä oli viitteitä monista eri Kansallisen nuorisotutkimuksen elämäntyyeistä. Haastateltavista suurimman osan elämäntyyliä noudattivat monien tekijöiden suhteen Kansallisen nuorisotutkimuksen perinteistä elämäntyyliä. Perinteiseen elämäntyyliin kuuluu Kansallisen nuorisotutkimuksen määrittelyn mukaan turvallisen elämän arvostaminen. Useissa haastatteluissa tulikin esiin toive esimerkiksi vakaasta työtilanteesta, mikä mielestäni kielii toiveesta turvattuun elämään. Lisäksi Kansallinen nuorisotutkimus määrittelee perinteistä elämäntyyliä elävien nuorten arvostavan kotia, mikä nousikin tärkeäksi muutamissa haastatteluissa. Perinteiseen elämäntyyliin liittyy Kansallisen nuorisotutkimuksen mukaan myös onnellisuuden kumpuaminen lähipiiristä ja perheestä. Perheen sekä ystävien arvostus esiintyi monissa haastatteluissa. Kansallisen nuorisotutkimuksen mukaan perinteistä elämäntyyliä mukailevat henkilöt kuluttavat rahaa musiikkiin, terveyteen, kotiin sekä hyvinvointiin. Kaksi haastateltavista kulutti rahaansa liikuntaharrastuksiin ja terveyden arvostaminen nousi lisäksi esiin muutamien haastateltavien kertomuksissa. Seitsemän kahdeksasta haastateltavasti näki tulevaisuutensa positiivisessa valossa. Myös tämä on merkki perinteisestä elämäntyylistä, sillä siihen kuuluu Kansallisen nuorisotutkimuksen mukaan positiivinen kuva omasta tulevaisuudesta. Ainoastaan yksi haastateltavista näki tulevaisuudessa mahdollisena elämäntyyliä muuttumisen syrjäänvetäytyvämmäksi.

Haastateltavien tämän hetkisissä elämäntyyeissä oli piirteitä myös syrjäänvetäytyvyydestä. Kansallisen nuorisotutkimuksen mukaan syrjäänvetäytyville ominaista on kiinnostuneisuus tietokoneisiin, Internetiin ja lukemiseen. Kahden haastateltavan vapaa-ajan viettoon liittyi tietokoneen ja Internetin runsas käyttö. Turvallisen elämän arvostaminen nousi esiin monien haastateltavien kertomuksissa. Näkisin merkinä syrjäänvetäytyvästä elämäntyylistä myös työllistymisen ongelmat sekä päihteidenkäytön. Työllistymisen ongelmat ja työkyvyttömyys tulivat esiin useissa haastatteluissa. Päihteidenkäyttö taas oli merkittävä osa elämäntyyliä yhdessä haastattelussa.

Muutamien haastateltavien elämäntyyeissä oli piirteitä myös kapinallisesta elämäntyylistä. Kansallisen nuorisotutkimuksen määritelmän mukaan kapinalliseen elämäntyyliin liittyy varauksellinen suhtautuminen perinteisiin järjestelmiin. Muutamat haas-

tateltavista eivät pitäneet arvossa perinteisiä arvoja, kuten avioliittoa, perheen perustamista tai turvallisuutta esimerkiksi vakituisen työpaikan suhteen. Yksi haastateltavista kertoi suoraan pelkäävänsä tasaista elämää. Muutamien haastateltavien perinteisten arvojen vastustaminen taas saattoi olla seurausta myös nuoresta iästä. Esimerkiksi perheen perustamiseen suhtautuminen saattoi olla kielteistä myös siitä syystä, että haastateltava oli vielä nuori eikä perheen perustaminen vielä lähivuosina ollut ajankohtaista.

15.1.2 Nuoren aikuisen elämäntyyliin ja -tapaan liittyvät voimavaratekijät ja niiden puutteet

Ensimmäinen tutkimuksen tutkimuskysymys, johon tutkimuksella haettiin vastausta, oli *Mitkä ovat keskeiset voimavaratekijät ja niiden puutteet hyvinvoinnin näkökulmasta nuorten aikuisten elämäntyyliin ja -tavassa?* Keskeiset haastateltavien voimavaratekijät hyvinvoinnin näkökulmasta olivat sosiaaliset suhteet sekä työ. Lisäksi kaksi haastateltavista näki keskeiseksi voimavaratekijäksi oman kotinsa. Sosiaalisista suhteista tärkeimmiksi koettiin yleisesti lapsuudenkodin perhe sekä oma kumppani ja perhe tai seurustelukumppani. Myös ystävien koettiin tuottavan hyvinvointia. Eräs haastateltava näki ainoana elämän ilonaan tällä hetkellä työn. Keskeiset voimavaratekijät hyvinvoinnin näkökulmasta mukailivat pitkälti siis Erik Allardtin määrittelyä hyvinvointia tuottavista tarpeista, sillä Erik Allardtin teoksessa Hyvinvoinnin ulottuvuuksia (1976) on hyvinvointiin katsottu kuuluvaksi kolmenlaiset tarpeet, jotka ovat elintason tarpeet, yhteisyyssuhteiden tarpeet sekä itsensä toteuttamisen tarpeet. Haastateltavien keskeisistä voimavaratekijöistä hyvinvoinnin näkökulmasta kaikki ovat sijoitettavissa näihin hyvinvoinnin indikaattoreiden luokituksiin.

Keskeisiksi voimavaratekijöiden puutteiksi hyvinvoinnin näkökulmasta haastatteluista nousivat esimerkiksi työ- tai opiskelupaikan puute, heikko tulotaso, päihteisiin liittyvät ongelmat sekä fyysiset ja psyykkiset sairaudet. Havaitsinkin, että pahoinvointia tuottavat tekijät olivat usein hyvinvointia tuottavien tekijöiden tai tarpeiden puutetta tai puuttumista. Erik Allardt on määritellyt teoksessaan Hyvinvoinnin ulottuvuuksia (1976) yksilön hyvinvoinnin toteutuvaksi silloin, kun hän saa keskeiset tarpeensa tyydytetyiksi. Haastateltavien vastaukset keskeisistä voimavaratekijöiden puutteista ilmensivät siis Erik Allardtin ajatusta siitä, etteivät kaikki heidän tarpeensa tällä hetkellä tyydyttyneet.

Merkkinä useimpien haastateltavien hyvinvoinnista ja onnellisuudesta voidaan pitää sitä, että useimmat haastateltavat olivat optimistisia ja näkivät tulevaisuutensa positiivisessa valossa. Myös usko itseän ja omaan voimavaroihin oli yleistä, mitä voidaan pitää viitteenä hyvinvoinnista. Markku Ojasen Hyvinvoinnin käsikirjassa (2009) on ajatus siitä, että yksilön onnellisuuteen liittyy positiivinen kuva itsestä sekä optimismi ja toiveisuus.

Osallisuutta hyvinvoinnin indikaattorina ei tässä tutkimuksessa tutkittu, vaikka esimerkiksi Erik Allardt määrittelee teoksessaan Hyvinvoinnin ulottuvuuksia (1976) osallisuuden yhdeksi itsensä toteuttamisen tarpeen osatekijäksi. Mikäli tutkimus tehdäisiin uudelleen, voisi myös osallisuuden tutkiminen olla tarpeen.

15.1.3 Nuoren aikuisen hyvinvointi tulevaisuudessa

Toisena tutkimuskysymyksenä tutkimuksessa oli *Minkä tekijöiden kohderyhmä kokee vaikuttavan hyvinvointiinsa tulevaisuudessa?* Tulevaisuudessa hyvinvointia katsottiin yleisesti tuottavan sosiaaliset suhteet. Tulevaisuuden toiveina useilla haastateltavilla olivat perinteiset asiat kuten oma perhe, koti sekä työpaikka ja tätä kautta parempi tulotaso.

Kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta haaveilivat paremmasta elämästä. Haastateltavat näkivät oman tulevaisuutensa yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta positiivisena ja tavoittelemisen arvoisena. Haastateltavien tulevaisuuden hyvinvointia tuottavat tekijät kiteytyivät perheeseen, omaan taloon sekä työhön tai opiskeluihin. Ainoastaan yksi haastateltavista toivoi tulevaisuudessa muuttavansa ulkomaille. Suurin osa haastateltavista puhui tulevaisuuden hyvinvointia tuottavista tekijöistä haaveina tai toivomuksina. Ainoastaan yhden haastateltavan puheista jäi itselleni sellainen kuva, että hän näki edellä mainittujen asioiden toteutuvan varmasti, sillä hän ei puhunut asioista konditionaalimuodossa. Muiden haastateltavien toiveet näyttäytyivät pääsääntöisesti siten, että tulevaisuuden hyvinvointia tuottavista tekijöistä puhuttiin sanakääntein ”Jos hyvin käy...” tai ”Toivottavasti...”.

Haastateltavat kokivat Kouvolan seudun opiskelumahdollisuudet pääsääntöisesti hyvinä, kun taas tämän hetkinen työllistymistilanne nähtiin huonona. Haastateltavista suuri osa kuitenkin kertoi uskovansa, että joko opiskelupaikka tai työpaikka oli mahdollista saada omien voimavarojen ja ahkeruuden avulla. Tämä tuli esiin kysyttäessä

omien voimavarojen merkitystä tulevaisuuden hyvinvointiin. Ennen tutkimuksen toteuttamista oma ennakkokäsitykseni oli se, että ainakin osa haastateltavista olisi valinnut elämäntyyliinsä ja esimerkiksi työttömyytensä vapaaehtoisesti. Tutkimustulokset kuitenkin kertoivat täysin päinvastaista. Suuri osa haastateltavista ei ollut tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseensa ja myös koki voivansa vaikuttaa elämäntyyliinsä ja hyvinvointiinsa tulevaisuudessa omalla toiminnallaan. Esimerkkinä tästä on se, että vaikka haastateltavat yleisesti näkivät työllistymistilanteen tällä hetkellä heikohkona, uskoivat he ahkeralla yrittämisellä voivansa tulevaisuudessa saada työpaikan.

Koen suurimman osan haastatelluista olleen yhteiskuntaan integroituneita ajatustensa sekä toiveidensa valossa. Nuorten sosialisatioprosessi voidaan nähdä tapahtumaketjuna, jonka kuluessa nuori sisäistää odotukset, joita yhteiskunnalla on hänen suhteensa (Puuronen 2006, 124). Vaikka haastateltavien tämän hetkinen elämäntilanne harvoin oli täysin integroinut, kertoivat useat haastateltavat toivovansa tulevaisuudessa asioita, jotka kielivät mielestäni integroitumisesta. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi oma perhe, työ ja oma koti. Nämä seikat ilmenivät useissa haastatteluissa tulevaisuuden toiveina tai tavoitteina. Näihin tuloksiin pohjaten olen sitä mieltä, että haastateltavista suurin osa oli omaksunut integroitumiseen liittyviä arvoja. Ainoastaan kaksi haastateltavista ei mielestäni ajatustensa tai arvojensakaan valossa ollut kovin integroituneita yhteiskuntaan. Tämä näyttäytyi esimerkiksi perinteisten arvojen, kuten perheen perustamisen tai avioliiton vastaisuutena. Toinen haastateltavista kertoi pelkäävänsä tasaista elämää ja haaveilevansa ulkomaille muutosta. Mielenkiintoinen seikka oli myös se, että suuri osa haastateltavista oli tyytyväisiä yhteiskunnan etuuksiin. Yhteiskunnan rahalliset etuudet eivät kuitenkaan nousseet esille haastateltavien tulevaisuuden hyvinvoinnin tuottajina. Tämä mielestäni kertoo siitä, etteivät haastateltavat halunneet tulevaisuudessa kuulua etuuksien käyttäjiin, vaan toimeentulon toivottiin tulevan ansiotyön kautta. Myös tämän seikan valossa koen suurimman osan haastatelluista olleen arvojensa ja toivomustensa kautta yhteiskuntaan integroituneita siten, että heidän toiveenaan ja pyrkimyksenään oli itsenäinen toimeentulo. Koen heidän omaksuneen integroitumiseen kuuluvia arvoja ja arvostuksia, vaikka niiden toteuttaminen ei nykyisessä elämäntyyliissä välttämättä ollut mahdollista.

15.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen alussa eettiseen pohdintaan liittyy se, että tutkija pohtii, millä keinoin haastateltavien suostumus hankitaan, millaista tietoa heille annetaan ja millaisia riskejä heidän osallistumiseensa sisältyy (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 26). Itse hankin haastateltavani kahden yhteistyötahoni kautta. Yhteistyötahoilleni toimitin tutkimuslupa-anomukset, joissa vakuutin käyttäväni saamaani tietoa ainoastaan tähän tutkimukseen. Koen tutkimuslupa-anomuksen tekemisen olleen paitsi tutkimukseen kuuluva osa, myös eettisesti oikea toimintatapa. Tutkimuslupapäätösten jälkeen yhteistyötahoni olivat yhteydessä asiakkaisiinsa ja kysyivät heiltä mahdollisesta kiinnostuksesta haastatteluun ja lupaa antaa heidän yhteystietonsa itselleni. Tämän jälkeen olin yhteydessä haastateltaviin ja kerroin heille tutkimuksestani ja sen tavoitteesta, salassapitovelvollisuudestani sekä siitä, ettei tutkimuksestani tule esiin nimiä tai yksityiskohtia haastateltavien elämistä. Koen ratkaisun olleen sekä tutkimuksellisesti että sosiaalialan näkökulmasta eettinen. Tämän jälkeen haastateltavat saivat päättää, halusivatko osallistua haastatteluun. Tässä vaiheessa muutamat kieltäytyivät haastattelutilanteesta. Kertasin edellä mainitut asiat haastateltaville vielä haastattelutilanteessa, jotta asiat eivät jääneet haastateltaville epäselviksi.

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu myös epärehellisyyden välttäminen kaikissa tutkimuksen vaiheissa (Hirsjärvi ym. 2005, 27). Tutkimuksen ratkaisut ovat rehellisyyden suhteen olleet eettisesti kestäviä kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Esimerkiksi tutkimuksessa käytetty tieto on merkitty asianmukaisin lähdeviittein ja tulokset ovat kirjoitettu todenmukaisesti. Eettisyys on näkynyt vahvasti myös tavassani lainata haastatteleistani suoria lainauksia. Olen välttänyt käyttämästä saman haastateltavan lainauksia liian montaa tunnistettavuuden välttämiseksi. Samasta syystä haastateltavia ei ole tutkimuksen lainausten yhteydessä merkitty koodein. Lainauksista on anonymiteetin turvaamiseksi muokattu tai poistettu esimerkiksi kaupunkeja tai kaupunginosia, ammatteja sekä koulutusaloja. Muutoin haastateltavien sanomisia ei ole muutettu, jotta haastateltavien sanoma esittäytyisi lukijalle sellaisena kuin se on esitetty.

Koen myös sosiaalialan eettisten periaatteiden itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa koskien toteutuneen tutkimusprosessissa (Arki, arvot, elämä, etiikka 2005, 14). Haastateltavan itsemääräämisoikeutta on kunnioitettu esimerkiksi siten, että haastateltavat ovat saaneet kertoa asioista sen verran kuin itse ovat halunneet. Esitin tutkijana toki

tarkentavia kysymyksiä, mutta vaikeista aiheista puhuttaessa en painostanut haastateltavaa kertomaan enempää kuin hän halusi. En myöskään tuominnut haastateltavia missään vaiheessa haastatteluja, vaan tarkentavat kysymykset esitettiin aina neutraalisti.

Sosiaalialan eettiseen osaamiseen kuuluu myös pyrkimys luottaa asiakkaan omiin tietoihin (Arki, arvot, elämä, etiikka 2005, 15). Tästä syystä haastateltavien kertomaa ei ole tässä tutkimuksessa kyseenalaistettu, vaan tutkimustulokset analysoitiin luottaen täysin haastateltavien kertomiin asioihin.

Sosiaalialan eettisyyteen kuuluu asiakkaan arvokas kohtelu (Arki, arvot, elämä, etiikka 2005, 22). Koen kysyneeni kohtaamaan haastateltavat arvokkaasti tasavertaisina toimijoina. Pyrin esimerkiksi luomaan olemuksellani haastattelutilanteeseen tuomitsemattoman ilmapiirin, jossa asioista on helppo puhua. Asioista keskusteltiin neutraalisti, jotta haastattelijan olemus ei vaikuttaisi tutkimustulosten ilmentymiseen.

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta. Reliaabelius voidaan todeta esimerkiksi siten, että kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen tai siten, että samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.) Tämän tutkimuksen tuloksien reliaabeliutta ei näin ole todennettu. Tutkimukseen haastateltujen henkilöiden määrä määriteltiin hankkeen puolesta. Koska haastateltavia oli ainoastaan kahdeksan, eivät tulokset ole yleistettävissä. Merkityksellistä kuitenkin mielestäni on se, että tutkimustulokset yhtenivät monien haastateltavien kohdalla. Koen siis, että tutkimustulokset ovat ainakin suuntaa-antavia.

Tutkimustuloksia ovat voineet vääristää esimerkiksi ensimmäisissä haastatteluissa arkuuteni esittää tarkentavia kysymyksiä sekä ajoittaiset johdattelevat kysymyksenasetteluni, jotka havaitsin litterointivaiheessa. Johdattelun olisi voinut välttää litteroimalla jokaisen haastattelun ennen seuraavaa. Näin olisin voinut kiinnittää erityistä huomiota siihen, etten toista samoja virheitä seuraavissa haastatteluissa. Haastattelun litterointi jokaisen haastattelun jälkeen ei ollut aikataulullisista syistä itselleni mahdollista, mutta jos toistaisin tutkimukseni nyt, pyrkisin toimimaan edellä kuvatulla tavalla, sillä koki-
sin sen lisäävän tutkimustulosten luotettavuutta. Koen kuitenkin tutkimuksen olevan pääpiirteittäin reliaabeli, sillä useimmat haastateltavista kertoivat teemoista ilman tar-

kentavia kysymyksiä ja näin ollen johdattelevat kysymykseni eivät vääristäneet kuin mahdollisesti pienen osan tuloksista.

Tutkimuksen luotettavuuteen saattoi myös vaikuttaa se, että eräs haastateltavista oli itselleni etäisesti tuttu. Hän itse ilmaisi halukkuutensa osallistua haastatteluun, mutta koen, että tuttuudella voi olla myös vaikutusta tutkimustulosten luotettavuuteen.

Koen, että tutkimuksen reliabiliteetti ei analyysivaiheessa vaarantunut. Haastattelut literoitiin sanatarkasti eikä niitä teemoitteluvaiheessa muokattu lainkaan. Vasta tutkimukseen valittuja lainauksia valitessani muokkasin tai poistin lainauksista asioita, jotka olisivat saattaneet vaarantaa haastateltavan anonymiteetin. Lainausten muokkaaminen tai sanojen poistaminen tapahtui kuitenkin siten, ettei haastateltavan sanoma vääristynyt tai muuttunut.

Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä tekijä on tutkimuksen validius. Validiudella tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.) Teemahaastattelurungon teemat valittiin yleispäteviksi siten, että teemoja voidaan kysyä seitsemän eri kohderyhmän edustajilta, eivätkä teemat siis ole kohdennetut tietylle kohderyhmälle, kuten vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyville nuorille. Teemahaastattelurungon validiteettia pyrittiin mittaamaan tekemällä koehaastattelu, jonka toivottiin tuovan esiin teemat, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiin. Tutkimusprosessin aikana kriittisyys sekä ymmärrys validiteetista kasvoivat ja teemahaastattelurungosta poistettiin teemoja, jotka eivät tuoneet vastauksia tutkimusongelmiin. Teemat, jotka lopulta valittiin kuvaamaan tutkimustuloksia, vastasivat mielestäni hyvin tutkimuskysymyksiin, ja teemojen avulla saatiin pätevää tietoa tutkittavista aiheista. Teemat valittiin tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen mukaan, jotta ne vastaisivat parhaalla mahdollisella tavalla tutkimuskysymyksiin. Kiinnitin validiteettiin huomiota myös haastattelutilanteissa. Pyrin kysymään asioista siten, että jokainen haastateltava ymmärsi kysymyksen oikein, jotta väärinymmärryksen ja sen kautta tutkimustulosten virheellisyyden mahdollisuutta ei pääsisi syntymään. Koen kuitenkin, että vaikka tietoisesti kiinnitin huomiota siihen, että kysymykset tulivat ymmärretyiksi oikein, ei väärinymmärryksen mahdollisuutta voida täysin sulkea pois.

15.3Jatkotutkimuskysymykset

Jatkotutkimuskysymykseksi nousi tämän tutkimusprosessin aikana se, onko nuorten elämäntyyliessä yleisesti jotain yhtenevää. Mielenkiintoista olisi myös tietää, millaisia asioita eri elämäntilanteissa olevat nuoret pitävät arvossa. Muutamissa haastatteluissa ilmeni kielteisyyttä perinteisiä arvoja kuten avioliittoa tai perheen perustamista kohtaan. Mielenkiintoista olisikin saada tietää, onko kielteisyys perinteisiä arvoja kohtaan yleisesti nuorten parissa lisääntynyt vai ovatko tämänkaltaiset tulokset vain yksilöllisiä mielipiteitä.

Tutkimuksessa ei tutkittu osallisuutta keskeisenä voimavaratekijänä hyvinvoinnin näkökulmasta. Jatkotutkimuskysymyksenä voisikin olla ”Tuottaako osallisuus hyvinvointia vaikeasti koulutukseen tai työmarkkinoille kiinnittyville nuorille?” Arvokasta tietoa voitaisiin saada myös tutkimalla sitä, miten osallisuus eroaa eri nuorten ryhmien välillä ja miten heikommin osallistuvia voitaisiin tukea osallisuuteen. Näin voitaisiin mahdollisesti lisätä heikommin osallistuvien hyvinvointia.

Tärkeänä jatkotutkimuskysymyksenä pidän myös sitä, miten voitaisiin lisätä hyvinvointia nuorten keskuudessa. Mielenkiintoista tietoa voitaisiin saada tutkimalla nuorten omaa mielipidettä siitä, mihin asioihin tulisi kiinnittää huomiota, jotta nuoret voisivat paremmin.

LÄHTEET

Aalto-Kallio, M. 2004. Nuorten kokema yksinäisyys ja sen yhteys tulevaisuusorientaatioon. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20071067>. [viitattu 15.9.2010].

Ala-Kiiskilä, A. 2007. Summan tehdas suljetaan. Artikkel. Kymen Sanomat. 26.10.2007. Saatavissa: http://www.kymensanomat.fi/page.php?page_id=5&news_id=200734256563. [viitattu 23.8.2010].

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2005. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Helsinki: Ammattieettinen lautakunta.

Aro, J. & Jokivuori, P. 2010. Klassinen sosiologia ja moderni maailma. Helsinki: WSOYpro Oy.

Bergström S. & Leppänen A. 2005. Yrityksen asiakasmarkkinointi. Helsinki: Edita.

Ek, E., Saari, E., Viinamäki, L., Sovio, U. & Järvelin, M-R. 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ekamin koulutustarjonta. 2010. Etelä- Kymenlaakson ammattiopisto. Saatavissa: <http://www.ekami.fi/index.asp?link=37>. [viitattu 23.8.2010].

Elämäntyyliyhdykset. 15/30-kerhon internetsivut. Saatavissa: <http://1530kerho.fi>. [viitattu 24.9.2010].

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. p. (1.p. 1998). Jyväskylä: Gummerus.

Helve, H. 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huurre, T. & Aro, H. 2007. Nuoruusiän hyvinvoinnin erot vaikuttavat aikuisikään saakka. Kansanterveys-lehti. Artikkel. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_2007/nro_1_2007/nuoruusiän_hyvinvoinnin_erot_vaikuttavat_aikuisikaan_saakka. [viitattu 2.10.2010].

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1999. Murrosikäisen ja nuoren maailma. Jyväskylä: Gummerus Kustannus.

Joronen, K. 2005. Adolescents' subjective well-being in their social contexts. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://www.deakin.edu.au/research/acqol/publications/resources/thesis-joronen-k.pdf>. [viitattu 29.9.2010].

Joutulainen, M. & Ruokanen, P. 2008. Nuorten elämää yhteiskunnan reunalla. Koulusta ja työelämästä syrjäytymisen tarkastelua. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammatti-korkeakoulu. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/1553/joutulainen_maarit_ruokanen_paula.pdf?sequence=1. [viitattu 18.9.2010].

Kantola, I. Koskinen, & K. Räsänen, P (toim.). 2004. Sosiologisia karttalehtiä. 3. täysin uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.

Karisto, A. & Konttinen, R. 2004. Kotiruokaa, kotikatua ja kaukomatkailua. Tutkimus ikääntyvien elämäntyyleistä. Helsinki: Palmenia-kustannus Oy.

Karisto, A., Takala, P. & Haapola, I. 2003. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5445-6.pdf>. [viitattu 5.2.2010].

Koskenvuo, K., Hämäläinen, U. (toim.) & Kangas, O. (toim.) 2010. Perhepiirissä. Lapsuudentapahtumat, terveys ja elämäntyytyväisyys. Helsinki: Kela.

Kotkan nuorisobarometri 2008. Nupit Kaakkoon! 2007–2011 -projekti. Saatavissa: http://www.kotka.fi/alltypes.asp?menu_id=1474&menupath=512,596,1474. [viitattu 14.9.2010].

Koulutus. 2010. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/Koulutus>. [viitattu 23.8.2010].

Koulutustarjonta. 2010. KSAO. Kouvolan seudun ammattiopisto. Saatavissa: <http://www.ksao.fi/koulutustarjonta/>. [viitattu 23.8.2010].

Kouvolan nuorisokysely 2009. Nupit Kaakkoon 2007–2010 -projekti. Saatavissa: http://www.kotka.fi/alltypes.asp?menu_id=1474&menupath=512,596,1474. [viitattu 14.9.2010].

Kouvolan työvoiman palvelukeskus. 2010. Työvoiman palvelukeskuksen esite. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/esitteet/5t7keQevd/TYP-Esite.pdf>. [viitattu 27.10.2010]

Kymenlaakso nuorten asialla. 2010. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun mediatiedote. Saatavissa: http://www.kyamk.fi/Ajankohtaista/Mediatiedotteet/?news_id=486 [viitattu 23.9.2010].

Kymenlaakson maakuntaohjelma 2007–2010. Maakuntavaltuusto. Kymenlaakson liitto. Saatavissa: <http://services.kymenlaakso.fi/www/DimDocumentDownload?action=show&id=291&fileId=470>. [viitattu 23.8.2010].

Kymenlaakson terveyden edistämisen suunnitelma vuosille 2008–2011. Kymenlaakson sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Terveyden edistämistyöryhmä. Saatavissa: http://www.kymshp.fi/poytak/uploads/1201369038749_liite_11_4.pdf. [viitattu 26.10.2010].

Kymi kutsuu. 2010. Kymenlaakson kunnat. Seitsemän kunnan Kymenlaakso. Saatavissa: http://www.kymi.fi/index.php?option=com_prodview&task=City&Itemid=22. [viitattu 23.8.2010].

Lamminmäki, L. 2008. Kouvola 2009 Kymijoen kaupunki. Lehistötiedoite. Saatavissa: http://www.kouvola.fi/material/attachments/5w2DNI4U1/5A0Ndmkkk/Files/CurrentFile/Kouvola2009_Lehistotiedote_120808.pdf. [viitattu 23.8.2010].

Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys 2010–2013. Suomen Akatemia. Saatavissa: <http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/LAPSET/LASTEN%20JA%20NUORTEN%20HYVINVOINTI%20JA%20TERVEYS.pdf>. [viitattu 23.8.2010].

Lehtinen, E. Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Luopa, P., Pietikäinen, M., Puusniekka, R., Jokela, J. & Sinkkonen, A. 2006. Nuorten hyvinvointi Kymenlaaksossa 2002–2006. Stakes. Saatavissa: http://info.stakes.fi/NR/ronlyres/840BCEF2-7D0C-4DB8-BAF6-FCA8DC6050CD/0/klaakso_raportti2006.pdf. [viitattu 1.9.2010].

Marski, J. 1996. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia 1995: uhat, mahdollisuudet ja uudet haasteet. Helsinki : Kansaneläkelaitos, tutkimus- ja kehitysyksikkö.

Martikainen, L. 2006. Suomalaisten nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden monet kasvot. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13390/9513925749.pdf;jsessionid=C0052306B96D8F3C80985C105553D6C7?sequence=1>. [viitattu 14.9.2010].

Martikainen, L. 2009. Kaaosta vai hallintaa. Nuoren aikuisen elämän haasteet. Kuopio: Unipress.

Mikola, M. 2010. Informaatiolukutaito ja uusi sukupolvi kohtaamispisteessä. Saatavissa: <http://pro.tsv.fi/stks/signum/200801/4.pdf>. [viitattu: 9.3.2010].

Niemi, K. 2006. UPM:n remontti vähentää 3600 henkilöä. Artikkel. Tekniikka & Talous. Saatavissa: <http://www.tekniikkatalous.fi/metsa/article42717.ece>. [viitattu 23.8.2010].

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Nuoruudesta aikuisuuteen. 2009. Nyyti.fi-internetsivut. Saatavissa: <http://www.nyyti.fi/tietoa/nuoruudesta-aikuisuuteen/>. [viitattu 15.10.2010].

Nupit Kaakkoon! -hanke. 2010. Kotka merikaupunki. Saatavissa: http://www.kotka.fi/alltypes.asp?menu_id=1474&menupath=512,596,1474. [viitattu 14.9.2010].

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Ojanen, M. 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Pirskainen, H. 2007. Sosiaalisuus ja yksilön kehitys. Teoksessa Kuusela, P. (toim.) Sosiaalipsykologia. Yksilöstä yhteiskuntaan. Kuopio: Unipress.

Pohjolainen, P. (toim.) & Syrén, I. (toim.) 2005. Ikääntyvien elämäntyylit. Saatavissa: http://www.ikainst.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=96. [viitattu 22.9.2010].

Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Raatikainen, L. 2008. Asiakas, tuote ja markkinat. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Raitasalo, R. & Maaniemi, K. 2008. Mielenterveyden häiriöt syrjäyttävät nuoria työelämästä. Artikkel. Sosiaalivakuutus-lehti. Kelan julkaisu. Saatavissa:

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/081208095339AK/\\$File/Sosiaalivakuutus_6_2008.pdf?openElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/081208095339AK/$File/Sosiaalivakuutus_6_2008.pdf?openElement). [viitattu 24.10.2010].

Roos, J. P. & Rahkonen, K. (toim.). 1985. Elämäntapaa etsimässä. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Ruohomaa, M. 2010. Työvoiman palvelukeskukset. Kunnat.net. Kuntatiedon keskus. Saatavissa: http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;121;1440;59651. [viitattu 27.9.2010].

Saarinen, J. 2009. Kymenlaakso metsäteollisuuden suurin häviö. HS.fi-internetsivusto. Uutiset. Saatavissa: <http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Kymenlaakso+mets%C3%A4teollisuuden+suurin+h%C3%A4vi%C3%A4j%C3%A4/1135250261897>. [viitattu 23.8.2010].

Sosiaaliturvan suunta 2005–2006. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:1. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4072.pdf. [viitattu 29.8.2010].

Sulkunen, P. 1999. Johdatus sosiologiaan: käsitteitä ja näkökulmia. Juva: WSOY.

Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu>. [viitattu 23.8.2010].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turunen, K. E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Uudistettu ja laajennettu laitos teoksesta Elämänkaari ja kriisit. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Turunen, S., Hoppania, H-K., Luhtamäki, M., Nenonen, T. & Tuomaala, V. 2010. Ihmisiä ja kaupunkiluontoa. Tutkimus pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvoinnista. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. SOCCA. Saatavissa:

http://www.socca.fi/aineistot/Ihmisia_ja_kaupunkiluontoa_tutkimus_paakaupunkiseudun_asukkaiden_hyvinvointi. [viitattu 3.8.2010].

Watson, J. & Platt, S. 2000. Researching Health Promotion. Saatavissa: <http://site.ebrary.com.xhalax-ng.kyamk.fi:2048/lib/kyam/docDetail.action?docID=10054177>. [viitattu 23.9.2010].

Voi hyvin nuori -hanke etsii malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. 2009. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Mediatiedote. Saatavissa: http://www.kyamk.fi/Ajankohtaista/Mediatiedotteet/?news_id=418. [viitattu 12.12.2009].

Vuorinen, R. 1998. Minän synty ja kehitys. Ihmisen psyykinen kehitys yli elämänsä. 2., uudistettu painos. Porvoo: WSOY.

Väestö. 2010. Kymenlaakson liitto. Saatavissa: http://www.kymenlaakso.fi/suunnittelu_ja_kehittaminen/Yhdyskuntarakenne/vaesto.jsp. [viitattu 14.9.2010].

Välinoro, T. 2004. Kymenlaakso tänään. Finnica Kymenlaakso. Saatavissa: <http://www.finnicakymenlaakso.fi/kolumni.php>. [viitattu 23.8.2010].

Yliopistot ja yhteistyöverkostot 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/yliopistot/>. [viitattu 19.10.2010].

Zetterberg, H. 1977. Arbete, livsstil och motivation. Saatavissa: http://zetterberg.org/Books/b77_Livs/b1977_dir/b1977_70.htm. [viitattu 10.9.2010].

LIITTEET

Liite 1/1

Tutkimuslupa-anomus

Haen tutkimuslupaa opinnäytetyötäni varten. Opiskelen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoa suuntautumisvaihtoehtonani sosiaalinen kuntoutus. Tarkoitukseni on valmistua sosionomiksi joulukuussa 2010.

Tarkoitukseni on tutkia opinnäytetyössäni syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämäntyyliä sekä hyvinvointia. Tutkin sitä, mitkä tekijät nuoren elämäntyyliä tuottavat hänelle hyvinvointia ja toisaalta pahoinvointia. Painopiste opinnäytetyössä on kuitenkin hyvinvointia tuottavissa tekijöissä. Tutkimus suoritetaan teemahaastatteluin. Syrjäytymisvaarassa olevalla henkilöllä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä henkilöä, joka on Työvoiman palvelukeskuksen toimenpiteiden piirissä.

Opinnäytetyöni on osa seitsemän opinnäytetyön sarjaa, jotka tehdään Voi hyvin nuori-hankkeeseen. Hankkeessa ovat mukana Kotkan kaupunki, Haminan kaupunki, Kouvolan kaupunki, Siviilipalvelukeskus, Puolustusvoimat, Kakspy ry, Sotek, Ekamin media- ja kulttuurityöpaja sekä Pietarin valtion yliopiston sosiologian laitos. Hanke etsii malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. (Lisää opinnäytetyön taustoista sekä hankkeesta löytyy liitteenä olevasta opinnäytetyöni raakaversiosta.)

Opinnäytetyötäni varten toivoisin Työvoiman palvelukeskuksen kautta saavani 6 haastateltavaa. Haastateltavista neljän tulisi olla koulutusikäisiä (19–24 v.) ja kahden haastateltavan iältään 25–29 vuotta. Näitä haastatteluja varten tarvitsisin haastateltavien yhteystietoja eli joko puhelinnumeron tai sähköpostiosoitteen riippuen siitä, kummasta haastateltavat varmemmin tavoittaa. Yhteystiedot toivoisin saavani itselleni postitse.

Tarkoitukseni on suorittaa haastattelut kesäkuun 7. päivään 2010 mennessä. Ensimmäisten haastateltavien yhteystietoja toivoisin saavani 14.5.2010 mennessä. Voin suorittaa haastattelut hiljalleen, sitä mukaa, kun saan yhteystietoja itselleni.

Sitoudun käyttämään saamiani tietoja vain tässä hakemuksessa ja sen liitteissä ilmoitettuun tarkoitukseen enkä luovuta tai myy tietoja edelleen. Sitoudun myös hävittämään aineiston käytön jälkeen.

Ystävällisin terveisin

Eveliina Laurinantti

Tutkimuslupa

KOUVOLA

KYMYSLAKEUS KOUVOLA

Kouvolan työvoiman palvelukeskus

1 (1)

Kirjeenne 6.5.2010 koskien tutkimuslupaa

6.5.2010

VOI HYVIN NUORI-HANKE

Kouvolan työvoiman palvelukeskus ilmoittaa suostuvansa pyyntöönne ja luovuttaa käyttöönne pyytämänne haastateltavat heidän itsensä suostumuksellaan.

Lupa myönnetään seuraavilla ehdoilla:

Tietoja annetaan vain suostumuksensa antaneiden henkilöiden osalta. Työvoiman palvelukeskuksen virkailijat pyytävät asiakkailta suostumuksen haastatteluun ja tietojen antoon.

Tutkija vastaa siitä, että hänellä on henkilötietolain mukainen oikeus luovutettaviin tietoihin. Tietoja saa käyttää vain pyydettyyn tarkoitukseen eli yllä mainittuun tutkimukseen.

Tutkittavien henkilöllisyys ei saa käydä ilmi tai olla pääteltävissä valmiista tutkimuksesta.

Koska tutkimukseenne on mielenkiintoinen, toimittanette valmiin tutkimukseenne myös työvoiman palvelukeskukselle.

Niina Holm

Johtaja

Kouvolan työvoiman palvelukeskus

Teemahaastattelurunko

Taustatekijät: ikä, sukupuoli

1. Kerro nykyisestä elämäntilanteestasi mahdollisimman tarkkaan

Sosiaaliset suhteet

- perhesuhteet

- Kerrotko perheestäsi?
- Oletteko läheisiä?
- Oletko avo/avioliitossa
- Onko sinulla lapsia?

Onko perheesi sinulle tärkeä?

- ystävät ja tuttavapiiri

- Millainen on ystävä- ja tuttavapiirisi?

Ovatko ystävät sinulle tärkeitä?

- suhteet sukulaisiin

- Millainen suhde sinulla on sukulaisiisi?

Oletteko läheisiä?

- elintaso

- Millainen elintasosi on?
- Mihin rahasi riittävät?

- kulutustottumukset

- Mitä raha merkitsee sinulle?
- Miten kulutat rahaa?
- Mitä hyviä puolia rahaan liittyy?
- Mitä huonoja puolia rahaan liittyy?

- työ ja koulutus

- Kerrotko työstäsi?
- Onko työsi sinulle mielekäs ja tärkeä?
- Millaisia töitä olet tehnyt
- Mitä kouluja olet käynyt?
- Kerrotko koulunkäynnistäsi?
- elämän ilot
 - Mitkä asiat koet olevan elämäsi iloja?
- elämän vaikeudet
 - Onko elämässäsi vaikeuksia tai hankaloittavia tekijöitä?
- asuminen
 - Kerrotko asumisestasi?
 - Mitkä näet asumisesi tai asuinympäristösi hyvin puolina?
 - Mikä kotikaupungissasi on hyvää?
 - Näetkö Kymenlaaksossa asumisessa jotakin erityisen hyvää verrattuna muualla asumiseen?
 - Onko asumisessasi ja asuinympäristössäsi huonoja puolia?
- vapaa-ajan vietto/mielekäs tekeminen
 - Miten vietät vapaa-aikaasi?
 - Mitä tykkäät tehdä?
- elämäkatsomus, uskonto
 - Millainen suhde sinulla on uskontoon?
 - Onko sinulla jotakin muuta elämäkatsomusta?
 - Onko sinulla elämän mottoa?

2. Kerro tähänastisesta elämästäsi ja elämäsi taustasta

- lapsuudenkoti
 - Kerrotko lapsuudenkodistasi?
 - Mitä vanhempasi tekivät/tekevät työkseen?
 - Millainen kodin ilmapiiri oli?
 - Onko sinulla sisaruksia? Kerrotko heistä?
 - Millaisen kasvatuksen koet saaneesi?
 - Millainen lapsuudenkotisi talous oli?
- lapsuuden/nuoruuden tärkeimmät tapahtumat
 - Mitkä koet olleen lapsuutesi ja nuoruutesi tärkeimmät tapahtumat?

3. Hyvinvointi tulevaisuudessa

- Tulevaisuuden kuva
 - Minkälainen elämäsi on 5 vuoden kuluttua?
 - Uneksitko paremmasta elämästä?
- yhteiskunta
 - tukimuodot
 - työllistyminen
 - opiskelumahdollisuudet
 - aluekehitys
- sosiaaliset suhteet
 - haaveiletko avo/avioliitosta?
 - haluatko tulevaisuudessa lapsia?
- omat voimavarat
 - vahvuudet
 - hyvät puolet
 - Missä koet olevasi hyvä?
 - Mitä tykkäät tehdä?